

Exempli Gratia

1 (7)

2009

VI SESJA METODYCZNA

*Szkoła bez uprzedzeń?
O postawie tolerancji w Europejskim
Roku Dialogu Międzykulturowego*

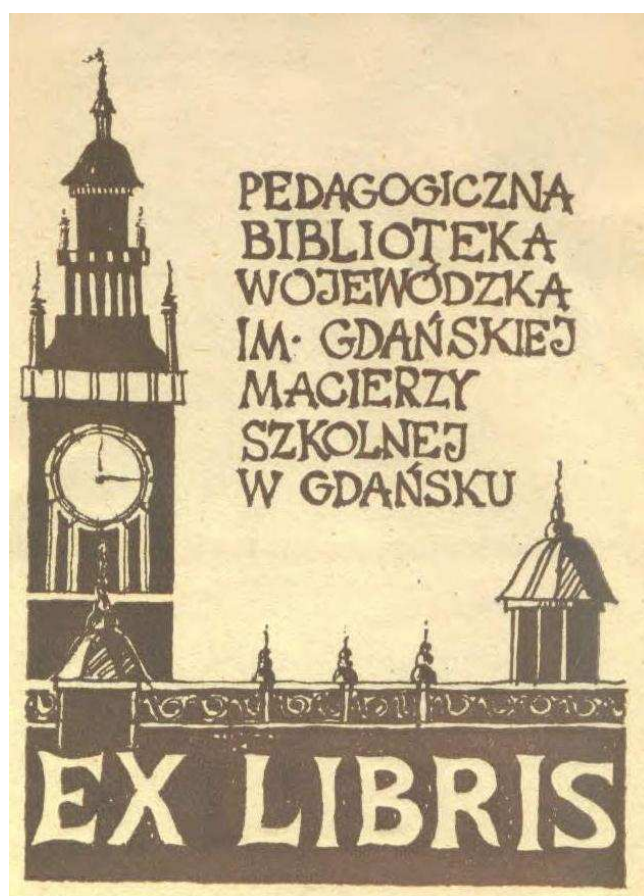
Materiały sesyjne

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA W GDAŃSKU

im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax: (0-58) 344-01-68

PEDAGOGICZNA
BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA
IM. GDAŃSKIEJ
MACIERZY
SZKOLNEJ
W GDAŃSKU

EX LIBRIS

MATERIAŁY SESYJNE

VI SESJA METODYCZNA

*Szkoła bez uprzedzeń?
O postawie tolerancji w Europejskim
Roku Dialogu Międzykulturowego*

Gdańsk, 5 listopada 2008

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej

Organizacja sesji

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
Wydział Zamiejscowy w Sopocie

Patronat sesji

Inicjatywa Unii Europejskiej

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

ISSN 2080-1416

Redakcja

Halina Menegon-Kozel
Katarzyna Podobińska
Beata Symbor
Małgorzata Zienkiewicz

Skład

Halina Menegon-Kozel

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za merytoryczną treść i aparat pomocniczy publikowanych materiałów

Wydawca

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku
80-401 Gdańsk, Al. Gen. J. Hallera 14, tel./fax: (058) 344-01-68,
www.pbw.gda.pl

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY SESYJNE

Szkoła bez uprzedzeń? O postawie tolerancji w Europejskim Roku Dialogu Międzykulturowego (słowo wstępne)
mgr Małgorzata Kłos, Dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Gdańsku..... 5

Uczeń „INNY” w polskiej szkole
dr Krystyna Kmieciak-Baran, Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego..... 7

Różnice kulturowe, tolerancja i wykluczenie w społeczności szkolnej
dr Wioletta Radziwiłłowicz, Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego..... 13

Pedagogiczne konteksty otwartości na „INNEGO”
dr Longina Strumska-Cylwik, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego 17

LifeSkills – zbliża kultury i uczy tolerancji
mgr Jolanta Niedźwiecka, XV LO im. Zjednoczonej Europy w Gdańsku 27

Wyspa Sobieszewska jako miejsce styku wielu kultur. Warsztaty dla młodzieży szkolnej z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa
mgr Paweł Jarczewski, Gdański Archipelag Kultury „Wyspa Skarbów”, Filia w Sobieszowie..... 33

Projekt World of Knowledge oparty na tolerancji międzykulturowej
mgr Maria Bogatko, AIESEC Uniwersytet Gdański..... 39

MATERIAŁY TOWARZYSZĄCE

Edukacja wielokulturowa – szansa poznania i dialogu: Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego (wystawa towarzysząca)
mgr Mirosława Ciesielska, mgr Magdalena Schramm, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku..... 53

MATERIAŁY PODSUMOWUJĄCE

Opracowanie ankiety VI sesji metodycznej „Szkoła bez uprzedzeń? O postawie tolerancji w Europejskim Roku Dialogu Międzykulturowego”
mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku 59

Relacja z przebiegu VI sesji metodycznej w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku
mgr Halina Menegon-Kozel, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku 65

MATERIAŁY
SESYJNE

mgr Małgorzata Kłos
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

**Szkoła bez uprzedzeń? O postawie tolerancji w Europejskim Roku
Dialogu Międzykulturowego (słowo wstępne)**

Komisja Europejska - ogłaszając rok 2008 Rokiem Europejskiego Dialogu Międzykulturowego (ERDM) - miała na uwadze takie cele, jak m.in. poszanowanie i promocję różnorodności kulturowej, a także zapewnienie równości szans wszystkim mieszkańcom Unii Europejskiej i przeciwdziałanie dyskryminacji. W Polsce koordynatorem obchodów ERDM jest Narodowe Centrum Kultury, które wyznaczyło cel polskim instytucjom zgłaszającym różne projekty w ramach obchodów, a mianowicie podkreślenie wielokulturowości Europy ze specjalnym uwzględnieniem tradycji i historii Polski. Narodowe Centrum Kultury objęło swoim patronatem także projekt zgłoszony przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Gdańsku. Projekt obejmuje wystawę noszącą tytuł: „Edukacja wielokulturowa – szansą poznania i dialogu” oraz dzisiejszą sesję, organizowaną przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Gdańsku wspólnie ze Szkołą Wyższą Psychologii Społecznej w Warszawie (Wydziałem Zamiejscowym w Sopocie), do udziału w której zaprosiliśmy nauczycieli akademickich, a także nauczycieli realizujących różne projekty edukacyjne.

Jednym z powodów uprzedzeń, braku tolerancji jest obawa przed tym, co nieznanne, dlatego tak ważna jest znajomość odmiennych kultur i związanych z nimi zachowań. W warunkach globalizacji, zanikania granic, a co za tym idzie coraz bardziej płynnego i swobodniejszego przemieszczania się osób ważne jest, aby w edukacji było więcej miejsca na przekazywanie wiedzy o różnych kulturach oraz wychowanie w szacunku do innych nacji. Mam nadzieję, że dzisiejsze spotkanie ubogaci Państwa, będzie inspirujące i pomoże w codziennej pracy.

dr Krystyna Kmieciak-Baran
Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Gdańskiego

Uczeń „INNY” w polskiej szkole

Wstęp

Są inni, obcy, nie nasi, odbiegają od normy, to ludzie zbędni, niepotrzebni. Tego typu określenia zdarza się nam słyszeć wcale nie tak rzadko. Przeszkadzają nam nie tylko inne rasy etniczne, inne religie, ale także osoby ubierające się inaczej, słuchające innej muzyki, z odmiennymi poglądami.

Wypowiedź czarnoskórego nastolatka: „Do Polski przyjechałem, gdy miałem kilka lat. W moim kraju trwała wojna. Z rodzinnego kraju pamiętam martwych ludzi, płacz dzieci i kobiet, strzały, ogień, lęk ludzi. Gdy zacząłem chodzić do polskiej szkoły, byłem wyzywany, wyszydzany. Do dzisiaj słyszę słowa „bić czarnucha”. Gorzej było w Rosji, tam został zabity mój przyjaciel, a my uciekliśmy do Polski. Tu jest lepiej, ale za miesiąc wyjedziemy do Szwecji.”

Gdy Roger Guerreiro dostał obywatelstwo przed Euro 2008, prawie natychmiast pojawiły się głosy typu *NIGDY NIE BĘDZIESZ POLAKIEM*.

1. Uczeń *inny* bo biedny - *lokals*

W co piątej miejskiej szkole podstawowej istnieje podział dzieci ze względu na pochodzenie społeczne i status materialny rodziny. Rezultatem tego jest tworzenie elitarnych klas, w których uczą się dzieci rodziców bogatych i klas rodziców biednych. Takie są wyniki z raportu Instytutu Spraw Publicznych.¹ Autorka badań – Barbara Murawska – podkreśla, że szkoły, segregując uczniów, chcą ściągać w swoje progi uczniów z rodzin bardziej zamożnych. Prowadzą w tych klasach dodatkowe, płatne zajęcia, które obejmują np.: języki obce, informatykę. Zdarzają się również przypadki, że dzieci z trudnych klas uczą się w gorszych salach lekcyjnych. W szkołach wiejskich ten problem nie występuje.

Jak podkreśla autorka raportu, z takimi praktykami mamy do czynienia we wszystkich polskich miastach, a także na obrzeżach metropolii, gdzie w rejonowych szkołach spotykają się dzieci miejscowych rolników i dzieci przedstawicieli klasy średniej, którzy kupili dom za miastem. Często bogatsi rodzice nalegają, by ich dzieci nie mieszały się z „*lokalsami*”, grożą szkole, że jeśli ich żądania nie zostaną spełnione, to przeniosą dzieci do innej szkoły. Na to, jak bardzo szkodliwa jest taka segregacja, zwraca uwagę prof. Marek Safjan: „Gdy gorzej uczące się dzieci trafiają do „gorszych” klas, dostają

¹ Murawska B., Segregacje na progu szkoły podstawowej, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 2007

stygmat nieudacznika. Są wpychane w kanał bezradności, z którego trudno się wydostać. Więc nie jest to tylko ich problem, ale także problem społeczny".²

Dla szkół, zwłaszcza niepublicznych, liczą się przede wszystkim wyniki końcowe, dlatego nie chcą przyjmować dzieci, które mogą im „obniżyć poziom” – wyjaśnia jeden z pedagogów. Inni pedagodzy podają przykład dyrektora niepublicznej szkoły pod Warszawą, który publicznie wyjaśniał, skąd się bierze sukces jego placówki: „Nie przyjmujemy dzieci, które mają zaświadczenia od psychologów, z gorszych rodzin ani takich, które mogłyby obniżyć poziom nauki”.³

2. Uczeń inny bo nieagresywny, niepijący, niepalący, niebiorący narkotyków

Badania prowadzone przez różne ośrodki⁴ wskazują, iż zjawisko agresji wobec innych, picia alkoholu przez uczniów, brania narkotyków, czy też palenia papierosów niejednokrotnie przekracza granicę 50 proc.⁵ Tak więc ci uczniowie, którzy nie przejawiają żadnych zaburzeń zachowania mogą być odbierani przez otoczenie jako inni, słabi.

*Widzę na korytarzu, jak jeden uczeń bije drugiego – mówi nauczycielka. – Podchodzę szybko i przytrzymuję agresorowi rękę. Wtedy on krzyczy na cały korytarz: „Pani mnie molestuje”.*⁶ Agresywni uczniowie zyskali w dzisiejszych polskich szkołach bezkarność. Świat dorosłych jest od lat wobec nich bezradny. Uczeń spokojny, dobrze wychowany, ma małe szanse w zetknięciu z agresorem. Dorośli – rodzice, nauczyciele, kuratoria, policja, sąd, psychologowie, pedagodzy, pomoc społeczna etc. - nie obronią go.

Niektórzy uczniowie to całkowicie zdemoralizowani psychopaci, z kilkunastoma wyrokami, którzy przychodzą do szkoły po to, żeby znaleźć się wśród ofiar, których Państwo nie potrafi obronić. Rzecznicy praw uczniów nie odpowiadają na pytanie: co zrobić, jeśli prawa ucznia stoją w sprzeczności z prawami innych uczniów?

3. Uczeń inny bo długowłosy, łysy, gruby, chudy, ma nieskazitelnie białe zęby, jąka się, itd.

Słowa, które często uczniowie inni słyszą: *Ej długowłosy!! Nie dość, że gumę żujesz, masz długie włosy to jeszcze przeszkadzasz!! Łysolu, grubasie, jąkało itd.*

Wypowiedzi uczniów na temat kozła ofiarnego w szkole⁷:

Ania - Kozły ofiarne to z reguły ludzie nie nadający się, aby istnieć. Śmiesz mnie tacy słabi ludzie.

---

² Klasy gorszych dzieci, Dziennik, 8.09.2008

³ Kim R., Biedni uczniowie są skazywani na porażkę, Dziennik.PL, poniedziałek 8 września 2008 11:35

⁴ Czapiński J., Diagnoza szkolna, Warszawa, 2008

⁵ Kmieciak-Baran K., Portret socjologiczno – psychologiczny ucznia i nauczyciela, (w:) Zaburzenia zachowania dzieci i młodzieży szkolnej (red:) Krystyna Kmieciak-Baran, Dashofer, Warszawa, 2007

⁶ Gość Niedzielny, 9 stycznia 2005 nr 2

⁷ Forum Młodzieżowe Paplacz.one.pl - Forum Młodzieżowe Strona Główna, Kozioł ofiarny, 2007

Wojtek - *Jest u nas taka osoba, która ciągle siedzi sama etc. Ogólnie właśnie taki kozioł ofiarny. Tylko, że on sobie na to naprawdę zasłużył... zresztą: to długa historia.*

Michał - *Tacy ludzie są rzeczywiście powodem do śmiechu.*

Olo - *Niektórzy są „kozłami ofiarnymi” na własne życzenie, mają taką osobowość.*

Ania - *Kozły ofiarne zazwyczaj sami z siebie takich robią. Najpierw pokazują że można po nich jechać, jak się chce, a później jeszcze mają pretensje.*

Adek - *Sami sobie na to zasłużyli, już na samym początku roku szkolnego, dziwne osoby, dziwne zachowania.*

Krystian - *Mam w grupie taką laskę - nie, nikt jej nie dokucza; po prostu siedzi sama, nikt z nią nie gada.*

Darek - *U mnie to był taki kozioł ofiarny, że masakra, w szkole podstawowej (wtedy jeszcze go nie znałem, jedynie z widzenia). W gimnazjum miał najgorzej, ponieważ już wszyscy wiedzieli, kim on jest.*

Iza - *U mnie w klasie jest nią dziewczyna, która się strasznie jąka.*

Madzia - *U mnie w klasie jest taka jedna dziewczyna, która jest kujonką... Nikt za nią nie przepada, każdy ją ignoruje... Zresztą, wkurza każdego, mnie też.*

Daniel - *Dlaczego komukolwiek jest żal kozłów ofiarnych? Już kilka razy zwrócono w tym temacie uwagę na fakt, że grupa atakuje tych, którzy są w widoczny sposób słabsi. Wina więc leży w dużej (większej?) części po stronie kozłów.*

Ewa - *Najczęściej są to ludzie na tyle trudni, że nie mają ochoty coś zmienić u siebie (najlepiej kolor skóry albo pochodzenie – przypis KKB).*

Krystian - *Mam taką osobę w klasie. Od miesiąca chodził w tej samej bluzie, jest fanem komputerów i cały czas wszystkim o nich opowiada, posługuje się fachową terminologią, której nikt nie rozumie. Takich trzeba tępić.*

Uczeń Inny (długowłosa, łysy, z bielszymi zębami) budzi niepokój wśród innych tzw. „normalnych”.

4. Polska szkoła nie lubi gejów i lesbijek

Polska szkoła nie jest też przyjaznym miejscem dla osób homoseksualnych. Jak wynika z raportu Komisji Europejskiej, z agresją fizyczną i psychiczną lub niechęcią wobec osób uznanych za homoseksualne spotkało się aż 80 proc. uczniów i nauczycieli. Badania KE w ramach międzynarodowego projektu „Schoolmates” (szkolni kumple) obejmowały cztery państwa Unii: Austrię, Hiszpanię, Włochy i Polskę. Miały pokazać, jak uczniowie i nauczyciele odnoszą się do kolegów homoseksualnych lub podejrzewanych o skłonności homoseksualne. Okazało się, że najgorzej jest w naszym kraju. W hiszpańskich szkołach 79 proc. uczniów i nauczycieli spotkało się z homofobią, a w Austrii ok. 70 proc. Zdaniem KE polscy uczniowie prezentują

także najniższy poziom wiedzy na temat homoseksualizmu. Powszechne są stereotypy, że homoseksualizm to przejściowy okres w rozwoju młodego człowieka (tak myśli 35 proc. badanych).⁸ Z raportu „Schoolmates” wynika, że co czwarty uczeń i nauczyciel regularnie i często słyszy, jak w szkołach wyzywa się uczniów od „pedałów, ciot lub pedziów”. I nie dzieje się to tylko na przerwach czy po lekcjach, ale w klasach, sali gimnastycznej, a nawet podczas zajęć. Na wyzwiskach i wyśmiewaniu się nie kończy. 8 proc. uczniów często spotyka się z izolowaniem, a 18,6 proc. z biciem uczniów podejrzewanych przez kolegów o homoseksualizm. Wystarczy być podejrzanym, więc wcale nie trzeba być gejem, czy lesbijką. Wśród uczniów i nauczycieli powszechne jest przekonanie, że homoseksualizm jest dewiacją. Co trzeci badany twierdzi, że zachowania homoseksualne powinny być karane.

5. Cygan

Rozpoczynając naukę romski uczeń najczęściej nie posługuje się poprawnym językiem polskim. Wiele problemów i zaburzeń we wzajemnych kontaktach wynika z nieznamościami języka i wykorzystywaniu tego przez romskich uczniów. Przeważająca część uczniów pochodzenia romskiego uczęszcza do szkół publicznych ucząc się w systemie zintegrowanym razem z dziećmi polskimi, bez specjalnych programów i wykwalifikowanej kadry pedagogicznej.

6. Inny jako kozioł ofiarny

Znęcanie się nad innymi jest typowe dla każdej szkoły. Jedna z uczennic mówi: *„Nigdy nie mogłam pojąć, dlaczego akurat ja. Dopiero po latach zrozumiałam, że miałam po prostu odmienny styl życia niż cała reszta. Chciałabym jakoś pomóc to zmienić. Ktoś musi to zatrzymać. To się dzieje z wielu przyczyn w różnych szkołach”*.

Mechanizm kozła ofiarnego uruchamia się wtedy, gdy określona osoba wywołuje negatywne emocje w grupie, bo jest inna niż grupa. Potrzeba rozładowania tych emocji sprawia, że winą obarcza się właśnie osobę, która wywołuje te emocje. Na niej wyładowane zostają nagromadzone frustracje i stres. Kozłem ofiarnym może być Żyd, Cygan, homoseksualista, uczeń wybitnie zdolny. Są to najczęściej osoby, które w jakiś sposób wyróżniają się w grupie z powodu wyglądu, koloru skóry, włosów, jakiegoś widocznego defektu, na przykład kalectwa, poglądów, czy orientacji seksualnej. Prowokować może przynależność do mniejszości etnicznej, zwłaszcza, jeśli jest ona manifestowana przez ubiór czy sposób zachowania. Uogólniając - zawsze jest to ten „Inny”, czyli zaprzeczenie nas samych. My jesteśmy aniołami, on wcieleniem zła. Rola kozła ofiarnego różni się od innych społecznych ról tym, że niezwykle trudno się

---

⁸ KRYTYCZNY RAPORT UNIJNY, Badania KE w ramach międzynarodowego projektu „Schoolmates” (szkolni kumple), 2008

z niej wyzwolić. Jeśli ktoś wejdzie w nią na początku szkoły, to często będzie ją odgrywał aż do ostatniej klasy. Zazwyczaj pomaga dopiero zmiana środowiska. Jeden z uczniów opowiadał, że kiedy był jeszcze uczniem w małej wiejskiej szkole, zdarzyło się, że w czasie przerwy została rozbita szyba. Nikt się nie zastanawiał, kto mógł to zrobić, wszyscy zaczęli obwiniać właśnie jego. Nie zauważyli nawet, że tego dnia był on nieobecny w szkole. Osoby takie jak on bardzo często zaczynają postrzegać siebie tak, jak widzi ich grupa.

Wyzwolenie z roli kozła ofiarnego jest procesem trudnym i długotrwałym. Jego częścią jest przywrócenie takim osobom wiary w siebie, w swoją wartość, pokazanie im, że tak naprawdę ich sposób myślenia o sobie nie jest odbiciem rzeczywistości, tego jacy są naprawdę, ale narzuconą im rolę.

Girard R.⁹ sugeruje nam istnienie pewnego schematu przemocy. W wersji uproszczonej możemy go przedstawić następująco: kryzys (napięcie emocjonalne) - wybór kozła ofiarnego i przemoc wobec niego - powrót do stanu przedkryzysowego (redukcja negatywnych emocji).

Cechy, które powodują, że wybór grupy pada na daną osobę (osoby):

- obce pochodzenie (etniczne, klasowe, etc.),
- ekstremalna odmienność fizyczna (kolor skóry, niesłychana brzydota lub nadzwyczajna uroda, kalectwo, karłowatość lub przeciwnie - gigantyzm itp.),
- szczególnie spektakularna choroba, której nie sposób ukryć (np. choroby psychiczne lub epilepsja),
- ekstremalna pozycja społeczna (bardzo wysoka - np. wysokie urodzenie, bogactwo, sława; bardzo niska),
- złamanie tabu religijnego lub jakieś religijne odstępstwo (wyznawanie innej religii, niesumienne praktykowanie religii etc.),
- odmienność seksualna (transseksualizm, hermafrodytyzm, homoseksualizm), ale też niekiedy obrzezanie, dziewictwo.

Każda grupa jest w stanie znaleźć kozła ofiarnego, gdy czuje taką potrzebę, zarówno cała grupa etniczna, cały naród, jak też społeczności lokalne, mieszkańcy jednej wsi czy osiedla, ale też i uczniowie w klasie. Im więcej jednak powyższych warunków spełnia osoba lub osoby, tym łatwiej i częściej staje się kozłem ofiarnym. Gdy jednak w pogrążonej w kryzysie grupie brakuje osób, które kumulowałyby kilka tych cech, wystarczyć może jedna z nich lub jakakolwiek cecha wyróżniająca.

⁹ Girard R., *Kozioł ofiarny*, Łódź 1987

Wobec innego stosuje się najczęściej następujące formy prześladowania:

- przezwiska,
- opowiadanie nieprawdziwych historii na temat prześladowanego ucznia,
- ośmieszanie,
- niszczenie rzeczy,
- publikowanie w Internecie obraźliwych informacji,
- obraźliwe sms-y lub telefony.

Innym jest najczęściej uczeń, mający:

- inny wygląd: wagę, kolor włosów, sposób ubierania,
- dobre wyniki w nauce,
- gorsze wyniki w nauce,
- ubóstwo, biedę,
- inną religię,
- okulary, aparat słuchowy, itp.,
- wady wymowy lub dysleksję.

Socjolodzy z Uniwersytetu Łódzkiego przeprowadzili ankietę wśród prawie 20 tys. uczniów podstawówek, gimnazjów i szkół średnich. Z badań wynika, iż najbardziej narażeni na przemoc są słabsi fizycznie (45 proc. odpowiedzi), uczniowie nowi (34 proc.), ulubieńcy nauczycieli (18 proc.) i z biednych rodzin (14 proc.). Najbardziej ofiarami prześladowania są uczniowie niepełnosprawni (4 proc.) i z rodzin bogatych (3 proc.). W podstawówkach jest też więcej uczniów, którzy krzywdzą innych (40 proc. badanych).¹⁰

Co daje prześladowanie *Innego*:

- dręczenie innego człowieka sprawia niezwykłą przyjemność,
- sprzyja to integrowaniu się z grupą,
- sankcje za takie postępowanie nie są poważne,
- nigdy nie wolno samemu wejść w rolę wykluczonego.

---

¹⁰ www.niebieskalinia.pl, 2008

dr Wioletta Radziwiłłowicz
Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego

Różnice kulturowe, tolerancja i wykluczenie w społeczności szkolnej

Różnice kulturowe w społeczności szkolnej – od wykluczenia do tolerancji

Wioletta Radziwiłłowicz

Zakład Psychologii i Psychopatologii Rozwoju
Instytut Psychologii, UG

J. Krishnamurti „Czy stworzymy nową kulturę?”

- „Bardzo niewielu z nas słucha wprost tego, co jest mówione, zawsze tłumaczymy lub interpretujemy to zgodnie ze szczególnym punktem widzenia, hinduistycznym, muzułmańskim czy komunistycznym.
Mamy sformułowania, opinie, sądy, wierzenia, za których pośrednictwem słuchamy, tak więc faktycznie nie słuchamy nigdy;
słuchamy jedynie w kategoriach własnych szczególnych uprzedzeń, wniosków czy doświadczeń.
Zawsze interpretujemy to, co słyszymy, a to oczywiście nie przynosi rozumienia.”

Czynniki zakłócające komunikację wielokulturową

- błędy w interpretacji informacji werbalnych i niewerbalnych oraz różnice wynikające z doświadczeń kulturowych, religijnych, lingwistycznych i historycznych
- „Murzyni nie lubią Żydów, bo są biali”; Uprzedzenia, etnocentryzm, odgraniczenie „obcego” od „swojego”, konflikty, przemoc i rasizm

Przejawy braku tolerancji

- wydarzenia w Mławie-samosąd na Romach; 11.IX – meczet w Gdańsku, nagrobki; spór o strażnicę w Puńsku, niszczenie zabytków sztuki cerkiewnej i antyukraińskie ekscesy na ziemi przemyskiej; Białorusin to „prawosławny komunista”, „czerwony Rusek”
- podręcznik z ćwiczeniami dla gimnazjum „Żyję wśród innych. Część I: Wiedza o społeczeństwie”; w większości państw historii naucza się tak, aby dodać temu krajowi potęgę; treści nacjonalistyczne, rasistowskie i dotyczące uprzedzeń klasowych
- Edukacja dzieci Romów w Hiszpanii (deficyty we włączaniu się w system szkolnictwa i w przyswajaniu zachowań i wartości uznawanych za uniwersalne) – problem tkwi w romskich dziedziach, rodzinie, kulturze
- Młodzież Wszechpolska; tysiące incydentów, w których główną rolę odegrali neofaszyści; faszystowskie piśmiotki: „Krucjata”, „Jestem Polakiem”, „Nowa Sztafeta”, „Łódzki Szaniec”, „Żywiot Narodowo-Radykalny”, „Nowe Pokolenie”

Forma wykluczania - kreowanie kozła ofiarnego, trwałość statusu

- cechy ofiarnicze kozła ofiarnego – alienacja, widoczność, wyróżnianie się, małe szanse uzyskania wsparcia społecznego, antagonizmy międzygrupowe utrwalone tradycją pokoleń (KK)
- właściwe problemy danego społeczeństwa często zakrywa tzw. konflikt kultur, dyskryminacja obcokrajowców, ich prawne i społeczne krzywdzenie > rola wyrzutka, dewianta
- obrona obrazu własnej osoby, potrzeba odreagowania niepowodzeń
- kozioł ofiarny niszczy ład i jednocześnie pozwala go przywrócić, staje się gwarantem porządku społecznego, spójności grupy i poczucia wiary w sprawiedliwy świat

Przejawy tolerancji - cele wychowania wielokulturowego

- intensywne codzienne interakcje pomiędzy przedstawicielami różnych kultur zachodzące na obszarach pogranicza
- nauczanie języka mniejszości, edukacja dwujęzyczna
- programy CODN: „Europa – twoja długoterminowa lokata”, „Integrująca się Europa”, „Polacy i Niemcy w nowej Europie”, „Polacy i Ukraińcy w nowej Europie”, „Inni – to także my”, „Społeczeństwo bez uprzedzeń”
- Florencja, X.2008 – Socrates, jęz.hiszp.; gimn nr 26
- akceptacja wzajemnego wzbogacania się w spotkaniach z innymi kulturami, uświadomienie sobie różnych wizji rzeczywistości i różnych punktów widzenia, które są tak samo uprawnione do istnienia jak nasz własny
- filmy „Niebieskoocy”, „Rytm to jest to”
- przełamywanie stereotypów przez polskie mass media

Brzydkie kaczątko - inny, „nie taki”, nieudany

- Znak kulturowy odrzucenia, wyobcowania, cierpienia
- Trudne dorastanie, rzadko rodzimy się od razu u łabędzi (w rodzinie wszyscy „wspaniali”, a dziecko „zwyczajne”)
- Kaczka – mama słaba, niepewna; inność dziecka naznacza ją w opinii innych („wyróżnie z brzydoty albo może z wiekiem zmaleje; za długo leżało w jajku i dlatego nie wygląda tak, jak powinno wyglądać”, „Byłoby lepiej, żebyś sobie poszedł gdzieś daleko!”)
- żyjemy w świecie porównań

- Piętnujemy inności, by podnieść samozadowolenie, jest kogo dziobać, szczypać i kopać, radość płynąca z krzywdy innego [„jest takie duże i tak dziwnie wygląda (...) i dlatego trzeba je szturchać”]
- Spotkanie z własnymi ułomnościami wywołuje potrzebę rewizji siebie, a boimy się tego; to wymusiłoby zmiany
- Wiara w niezmienną świat daje pocz.bezp. (jak się pływa, jest się kaczką), a świat jest inny (istnieją łabędzie); „nie rozumiecie mnie” – to pokazuje poziom rozwoju grup, społeczeństw, czy jest miejsce dla inności, czy odrzucenie, piętnowanie, brak współczucia

- **Nie wierzy w siebie** (nie wiedziało, co ma począć ani dokąd pójść; martwiło się bardzo, że jest takie brzydkie i że jest pośmiewiskiem całego podwórka), **nie wie, co jest jego siłą, nic mu się nie należy** („Żeby cię kot porwał, ty wstretny potworze”)
- **Konformizm-chce być, ale nie jest jak inni i dlatego cierpi; krytyka innych** („Wszystkie są śliczne prócz tego jednego, które się nie udało. Byłoby dobrze, gdybyś je mogła odmienić”), **później samokrytyka** („Jestem takie brzydkie, że nawet psy nie raczą mnie ugryźć”)
- **Zaszczucie, zdeptanie naszej wewn. wolności bycia sobą>>Zrażanie innych do siebie, bo brak nam wiary w ich dobre intencje** (Dzieci chciały się z nim bawić, ale kaczątko myślało, że chcą mu zrobić coś złego; „Na pewno mnie zadziobią na śmierć, gdy ja, taki brzydki, odważę się do nich zbliżyć”; „Zabijcie mnie!”)
- **Przekaz „jestem gorszy” – samospelniająca się przepowiednia, gdy wchodzi się do grupy // trzeba znać swą wartość**

- **W inności jest indywidualność i wartość, ona dopełnia, nie zagraża**
- **Krew odczytuje krew** („Nie wiedziało wcale, jak się te ptaki nazywają ani dokąd lecą, a jednak kochało je, jak nikogo nigdy nie kochało”), **czuje związek z łąbiedziami, ale go sobie nie uświadamia**
- **Przełamanie schematu – łąbędzie go nie odrzucają** (pływały naokoło niego i gładziły go dziobami; pochylity przed nim głowy), **to jest to, własny głos, bycie sobą**
- **Trzeba przejść przez osty i wytrwać, a symbolicznie stajesz się piękny, to jest pełnia, dorosnięcie i dotarcie do swej prawdziwej natury, siły i wartości**

dr Longina Strumska-Cylwik
Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego

Pedagogiczne konteksty otwartości na „INNEGO”

1. Rozumienie pojęć: „INNOŚĆ”, „INNY” oraz różne ich zastosowanie

Pojęcie – „INNOŚĆ” – opisywane jest jako odznaczanie się cechami wyróżniającymi spośród jakiegoś zbioru tego samego gatunku.¹ Inność rozumiana jest także jako nie/tożsamość określona pozytywnie przez wskazanie jakichś cech wyróżniających. Oznacza różność, odmienność, odrębność.

Termin „INNY” w egzystencjalizmie często stosowany był dla oznaczenia innego człowieka – „To jest inny, to znaczy ja, które nie jest mną” – J.P. Sartre.²

Niekiedy termin „INNY” jest stosowany w znaczeniu „OBCY”. W takim kontekście oznaczać może na przykład przybyszów z innych planet, intruzów, obcokrajowców, nowo przybyłych imigrantów oraz każdą osobę, która nie jest nam znana.³

Oprócz „OBCYCH INNYCH” można także zauważyć istnienie „SWOICH-INNYCH”. Takich, którzy żyją tuż obok lub pośród nas: w naszych rodzinach, w środowisku pracy w szkole, w sąsiedztwie. Których „INNOŚĆ” wynikać może z innego wyznania religijnego, płci, rasy, orientacji seksualnej, niepełnosprawności, choroby, starości, słabości, a niekiedy z innej wrażliwości etc.

Określenie „INNY” stosowane jest najczęściej dla rozróżnienia płci, pokoleń, narodowości, religii, rasy.

Ryszard Kapuściński, używa tego określenia dla rozróżnienia Europejczyków, ludzi Zachodu, białych, od tych których nazywa „INNYMI” – czyli nie-Europejczyków, nie-białych. Zauważa przy tym, że dla tych drugich ci pierwsi są także „INNYMI”. Dostrzegamy tu swoistą logikę odwracania ról w toczącej się grze jaką jest życie, a także konsekwencje przyjętych w niej reguł dotyczących spotkania z „INNYM”, wchodzenia z Nim w wybraną relację.

Ta odwracalność zjawiska sprawia, że nikt nie może czuć się w pełni bezpiecznie i swojsko w otaczającym go świecie globalnym, gdyż w każdej chwili może stracić status „SWOJAKA” - a zyskać status „INNEGO”.

¹ Słownik języka polskiego, pod red. Mieczysława Szymczaka, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978, tom I, s. 792.

² Słownik terminów i pojęć filozoficznych, opracowanie Antoni Podsiad, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2001, s. 391.

³ William B. Gudykunst, Young Yun Kim, Komunikowanie się z obcymi : spojrzenie na komunikację międzykulturową. W: Mosty zamiast murów, pod red. Johna Stewarta, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 522-528.

Wobec powyższego nie dziwi fakt, że Autor traktuje spotkanie z „INNYM” jako wyzwanie XXI wieku.⁴ Dostrzegam tu bardzo silną wolę „oswajania” „INNEGO”. Przyjmuję jednak, że osvajanie to ma służyć nie tylko lepszemu rozumieniu „INNEGO” człowieka i doskonaleniu wzajemnych relacji międzyludzkich. Ale także pogłębieniu rozumienia otaczającego nas świata oraz nas samych.

2. Spotkanie i dialog z „INNYM” jako wyzwanie XXI wieku

Globalny świat sprzyjający zjawiskom mobilności, deterytorializacji⁵ wymaga od współczesnego człowieka specyficznych kompetencji oraz przygotowania w zakresie obcowania z „INNYM”. Jednocześnie skazuje go nieuchronnie na konieczność bycia w ciągłej gotowości do spotykania i obcowania z różnorodnymi wymiarami i przejawami inności.

Ryszard Kapuściński przytacza trzy możliwości obcowania z „INNYM”, którymi człowiek dysponuje od zarania dziejów:

- możliwość wybrania wojny, która zawsze oznacza porażkę istoty ludzkiej, obnaża jej niezdolność do porozumienia i zawsze kończy się tragicznie - przelewem krwi, śmiercią. U podstaw takiego wyboru leży odruch wobec „INNYCH” (nieustannie powtarzający się w całej historii świata), który nakazuje podbić, skolonizować, opanować, uzależnić „INNEGO”,
- możliwość odgradzenia się fizycznym lub mentalnym murem od „INNYCH”, co znajduje między innymi wyraz w praktyce doktryny apartheidu⁶,
- możliwość nawiązania dialogu.

---

⁴ Mówiąc o oswojaniu mam na myśli poznawanie świata i ludzi, takimi jakimi są, jakich spotykamy, nie nawiązuję tym samym do platońskiej wersji oswojenia, które jest przypomnieniem (anamnesis) i stanowi raczej próbę rozpoznawania w świecie własnego domu, niż szukanie jakiegokolwiek, nieznanego mi do tej pory „dachu nad głową”. (porównaj H.G. Gadamer, Rozum, słowo, dzieje, tamże, s. 9-11. Chodzi mi jednocześnie o pogłębienie rozumienia świata oraz Innego człowieka, zyskanie lepszej orientacji o nich, a nie (zrozumienie)poznanie ich – rozumiane jako akt dokonany (dążność do absolutu). Oswajanie ma służyć pokonywaniu i przewyżnianiu obcości oraz budowaniu pomostu pomiędzy „NAMI” a „INNYMI”.

⁵ **mobilność** stanowi przeciwieństwo lokalności, która traktowana jest jako rodzaj „uwięzienia” człowieka w miejscu, niezdolność do mobilności. Takie „uwięzienie” - traktowane jako rodzaj uzależnienia od miejsca oraz forma przymusu, zniewolenia człowieka nie tylko w sensie fizycznym, ale także intelektualnym, moralnym. Tak pojmowana lokalność sprawia, że „uwięziony tubylec” staje się również więźniem swojego sposobu myślenia oraz „więźniem” zdeterminowanego określonymi możliwościami miejsca. Wybawieniem od lokalnych ograniczeń ma być **mobilność**, której sprzyjają fizyczne przemieszczenia i ruchliwość, jak i podróże medialne. Myślenie o zglobalizowanym świecie wymaga myślenia o kulturze bez ograniczającej ją przestrzeni (o kulturze zdetytorializowanej). We współczesności obserwujemy coraz siniej zaznaczające się **zjawisko deterytorializacji**, które doskonale lokuje się w pojęciu globalizacji – a które powoduje, że odległe wydarzenia wdzierają się do sfery codziennych doświadczeń – jako swoiste „działanie na odległość” (za Anthony’em Giddensem). Siłą napędową deterytorializacji są dwa potężne procesy: migracja oraz ekspansja mass mediów. „Bycie na odległość” stwarza jednocześnie możliwość oglądu świata z perspektywy diaspory. Zob: Arjun Appadurai, Nowoczesność bez granic. Kulturowe wymiary globalizacji, tłum. Zbigniew Pucek, Wydawnictwo UNIWERSITAS, Kraków 2005, s. XVI, s.278-294. Porównaj z: Zbigniew Pucek, Tożsamość wielokulturowej przestrzeni, Euro-limes – numer 1(5) – styczeń 2005, Katedra Studiów Europejskich Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Strona Internetowa: www.euro-limes.ae.krakow.pl

⁶ Doktryna ta, w uproszczeniu oznacza pogląd, że „każdy może żyć jak chce, byle z dala ode mnie, jeżeli nie należy do mojej rasy, religii, kultury”. Ryszard Kapuściński podkreśla, że pojęcie to zostało niesłusznie ograniczone do polityki nieistniejącego dziś reżimu białych w Afryce Południowej, ponieważ w rzeczywistości apartheid był już praktykowany w zamierzonych czasach.

Ta ostatnia wydaje się jedyną racjonalną możliwością, pozwalającą na budowanie owocnych i efektywnych relacji z „INNYM”. Zakłada jednak wolę i wysiłek obu stron, który nie wszyscy i nie zawsze są gotowi podjąć. Nawiązanie dialogu utrudnia szereg czynników, między innymi zjawisko relatywizmu językowego, które wyjaśnia hipoteza Sapira-Whorfa, wedle której myśl formuje się na bazie języka. Ponieważ, mówimy różnymi językami tworzymy własne, a zarazem odmienne obrazy świata. Różnica pomiędzy nimi sprawia, że obrazy te nie przystają do siebie, nie mogą być w żaden sposób zastąpione – gdyż są niewymienialne. Toteż dialog wymaga poważnego wysiłku, zaangażowania, cierpliwej tolerancji.⁷ Zwłaszcza, że „INNY”, a w szczególności „OBCY – INNY” nie dysponuje zazwyczaj wiedzą konieczną do zrozumienia nowego środowiska, a także do zrozumienia „NAS”.

Jak zauważa Joanna Rutkowiak, we współczesnym myśleniu o dialogu zaznaczają się dwa wyraźne punkty widzenia. Z jednej strony dialog może prowadzić do wynegocjowania konsensusu stron, które wstępnie różniły się poglądami, z drugiej strony dialog postrzegany jest jako spotkanie różnic, gdzie sens dialogu zawiera się nie w konsensie, ale właśnie w owej różnicy.⁸

Tutaj dialog sam w sobie jest już wartością, toteż należy docenić wartość samej sytuacji, jaką jest dialog. Lech Witkowski, odnosząc się do Hansa Georga Gadamera wskazuje, że dialog nie redukuje różnicy, albowiem jego celem nie jest osiągnięcie porozumienia, ani konieczność zrozumienia „INNEGO” i jego „INNOŚCI”. Tak pojmowany dialog daje nam niepowtarzalną szansę na poznanie owego „INNEGO” i poznanie „RÓŻNICY”. Daje nam okazję obcowania z „INNYM”. Jest szczególnym rodzajem naszej otwartości na „INNEGO”, na „RÓŻNICĘ” oraz na „WIELOŚĆ INNOŚCI”. Nie mamy tu jednak do czynienia z lekceważeniem, deprecjonowaniem konsensusu. Pomimo, że nie jest on celem samym w sobie, to jednak nie wyklucza się porozumienia w ogóle. Chodzi jednak o rozszerzanie pola podmiotowości, pola komunikacji, nie zaś o ich zamykanie i zawężanie horyzontów myślenia przez konieczność osiągnięcia konsensusu.⁹

Wobec powyższego można przyjąć, że dialog poszerza i ubogaca nasze życie o efektywne współbywanie z „INNOŚCIĄ” i „RÓŻNICĄ”. Poszerza nasze horyzonty o rozmaite perspektywy owych „INNYCH”. W moim odczuciu, ani konsensus, ani różnica nie powinny jednak być wiodącym, ostatecznym celem dialogu. Zakładanie konsensu lub różnicy jako warunku dialogu wydaje się zabiegiem sztucznym, zamykającym. Zakładanie konsensu może bowiem być próbą przekonywania do słuszności tego co moje, do własnych racji i poglądów. Staje się próbą przeforsowania inności. Natomiast

⁷ Ryszard Kapuściński, *Ten Inny*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2007, s. 9-35, s. 67-68.

⁸ Joanna Rutkowiak, *Nauczyciel i inny : dialog pedagogiczny a zagadnienie różnicy*, W: *Edukacja wobec zmiany społecznej*, pod red. Jerzego Brzezińskiego i Lecha Witkowskiego, Poznań – Toruń 1994, s. 473-474.

⁹ Lech Witkowski, *Lech*, wykład pt.: *Teoria działania komunikacyjnego Jurgena Habermasa a pedagogika* – wygłoszony dnia 26 marca 2003 roku – miejsce Uniwersytet Gdański (Wydział Nauk Społecznych - Instytut Pedagogiki).

pielęgnowanie i podtrzymywanie różnicy może okazać się budowaniem sztucznych murów, barier, granic w celu podtrzymywania własnego „sztywnego” stanowiska.

Szukając korzeni myślenia o dialogu ¹⁰, można spostrzec je w dwóch źródłach kultury europejskiej: w myśli greckiej i judeochrześcijańskiej. Jak zauważa Joanna Rutkowiak z ideą dramatu (myśl grecka), jako zwarcia różnicy i braku ostatecznego rozstrzygnięcia, można spotkać się w dzisiejszej hermeneutyce, w której możemy dostrzec dialog jako warunek możliwości rozumienia. Tutaj możemy dostrzec racjonalność hermeneutyczną. Sprawa zgody bądź różnicy występuje w hermeneutyce w postaci pytania o rolę języka oraz rozumienia i porozumienia.

Z problemem dialogowego konsensu lub jego braku spotykamy się także w tradycji judeochrześcijańskiej. Tutaj zaznacza się wyraźnie obecność dwóch postaci, a mianowicie Martina Bubera z jego filozofią porozumiewających się „JA” i „TY”, pozostających w tej samej płaszczyźnie, oraz Emmanuela Levinasa, który wprowadził postać „Innego”, tworząc podstawy filozofii różnicy. Jednocześnie widzimy, że **warunkiem uznania odrębności owego „INNEGO” musi być pogłębienie własnej tożsamości**, która stanowi o dojrzałej gotowości do spotkania z „INNYM”. Tożsamość „JA”, identyfikacja swojego „JA” związana jest natomiast z „separacją”, z dążeniem „JA” do bycia sobą i do zamykania we własnym świecie. ¹¹

3. Obraz tożsamości współczesnego człowieka w kontekście jego relacji z „INNYM”

Na naszą tożsamość składają się wszystkie składniki naszej samowiedzy, które podkreślają naszą unikalność, specyfikę i odróżniają nas od innych ludzi. Według Ericsona (1956), zintegrowana tożsamość polega na posiadaniu „poczucia bycia w domu, w swym ciele, świadomości tego, dokąd się zmierza i wewnętrznej pewności antycypowanego uznania ze strony tych, którzy coś znaczą”.¹² Z reguły, ludzie w swej naturze dążą do stabilizacji oraz do zapewnienia swojej ciągłości. Tożsamość gwarantuje im bezpieczeństwo duchowe (ideowe). Tak pojmowana tożsamość oznacza zbiór

---

¹⁰ Dialog umożliwia znalezienie się między sprzecznościami; zaś dialogowość można potraktować jako zasadę ludzkiego, poszukującego życia, które stanowi ciąg niekończących się pytań i odpowiedzi. Już w dramatach antycznych doceniono dialog; stał się on werbalnym i pozawerbalnym sposobem ekspresji paradoksów bytu ludzkiego, gdzie bohaterami są ludzie o rozdartych osobowościach, pozostający w nieustających dialogach z sobą. W wymiarze edukacyjnym – dialogowość tragedii greckiej zdaje się być pomocna w uświadamianiu sobie samych siebie. Jest również ogólną zasadą myślenia określającą ludzką kondycję. Człowiek w tragedii antycznej pokazany jest przez ideę dialogowości. Mamy tu do czynienia z kontrastowaniem, zderzaniem różnych wątków losów ludzkich co uwidacznia opozycyjną jedność człowieka – świata. Dramat człowieka polega na jego konflikcie z innym człowiekiem, z bogami, z samym sobą, z innymi ludźmi. W klasycznej tragedii zawsze ścierają się sprzeczności np. dwie prawdy, dwie sprzeczne racje. Istotą takiego konfliktu nie jest ich pogodzenie, czyli pogodzenie „nierozstrzygalnego”. Nie mamy tu zatem definitywnych rozwiązań, rozstrzygnięć, (syntezy) – co jeszcze bardziej obrazuje złożoność losów bohaterów, ich sposobów myślenia, złożoność świata.- Źródło: Joanna Rutkowiak, O dialogu edukacyjnym. Rusztowanie kategorialne, w: Pytanie, dialog, wychowanie, PWN, Warszawa 1992, s.15 – 21.

¹¹ Joanna Rutkowiak, Nauczyciel i Inny : dialog pedagogiczny a zagadnienie różnicy, op. cit, s. 473-476.

¹² Tamże, s. 224.

istotnych (ważnych) własności (cech, relacji, struktur, wartości, norm, przekonań), zapewniający im pozostawanie tym samym w warunkach zmiany.¹³ Ludzie mają potrzebę bycia „kimś” określonym, mają potrzebę posiadania „czegoś” swojego – własnego, a zarazem autentycznego – wszak „(...) korzeni się nie wybiera, lecz uznaje za dane (...)”¹⁴, mają także potrzebę przynależenia do kogoś (afiliacji) – „poszukujemy przede wszystkim uczuciowej identyfikacji z innymi ludźmi, aby nawiązać jakiś rodzaj więzi o charakterze organicznym”.¹⁵ „Pod względem psychologicznym ludzie są uzależnieni od wspólnoty, bardzo jej potrzebują, tęsknią za braterstwem krwi, jednakże jest ona poważnie zagrożona przez komercyjną konsumpcję”.¹⁶

Autentyczna mentalność i osobowość człowieka kształtuje się we wspólnotach. Tożsamość wspólnotowa wyraża się w przywiązaniu do rodziny, wspólnoty religijnej, sąsiedzkiej, przyjaciół, narodu.¹⁷ Jednakże we współczesnym świecie obserwujemy kryzys więzi ludzkich, ludzkiej solidarności, kryzys autorytetów. Zauważamy także tendencje do zagłuszania i niszczenia autentyczności człowieka i jego podmiotowości. Zdaniem Edwarda Luttwaka, przeżywana aktualnie utrata indywidualnej autentyczności jest ludzką konsekwencją turbokapitalizmu, który z jednej strony prowadzi do głębokiego wyzwolenia, z drugiej do głębokiej dezorientacji.¹⁸

Tożsamość jest niezwykle istotna, zakreśla ona horyzont naszego świata moralnego. Dzięki niej wiemy, co jest dla nas ważne, a co mniej istotne, wiemy, co nas rani, dotyka głęboko, a co ma mniejsze znaczenie. Toteż kryzys tożsamości jest niezwykle bolesny i niebezpieczny.

Jednocześnie rozwój cywilizacji technicznej w sposób zaskakujący przekracza wszelkie nasze przewidywania. Z jednej strony jest wyrazem wielkich zdobyczy naukowych. Z drugiej strony niesie rosące tempo życia, gonitwę w „kieracie technicznym”, powoduje wzrost napięć psychicznych, staje się dla człowieka nie do zniesienia, wywołuje i potęguje powstawanie rozmaitych kryzysów, w tym również tożsamości.

Wszystko to prowadzi do zagubienia człowieka we współczesnej cywilizacji, do pogorszenia się jego kondycji, do obniżenia kondycji różnych obszarów funkcjonowania i życia człowieka.¹⁹

---

¹³ Tadeusz Buksiński, *Nowe szaty modernych tożsamości*, W: *Kryzys tożsamości politycznej a proces integracji europejskiej*, pod red. Barbary Markiewicz i Rafała Wonickiego, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2006, s. 29-32.

¹⁴ Gordon Mathews, op.cit., s. 250.

¹⁵ Wojciech, J. Burszta, *Globalizacja i nowa lokalność*, W: *Antopologia kultury*, Poznań 1998, s. 164.

¹⁶ Gordon Mathews, op.cit., s. 265.

¹⁷ Tadeusz Buksiński, *Nowe szaty modernych tożsamości*, op. cit., s. 42-44.

¹⁸ Edward Luttwak, *Turbokapitalizm : zwycięzcy i przegrani światowej gospodarki*, tłum. Ewa Kania, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2000, s. 260-263.

¹⁹ Kazimierz Dąbrowski, *Dezintegracja pozytywna*, tamże, s. 105-108.

4. Przyczyny i konsekwencje odrzucenia dialogu z „INNYM”

Niechęć do podjęcia dialogu z „INNYM” prowadzi często do dyskryminacji, marginalizacji „INNEGO”, do wykluczenia społecznego, a w szerszej skali, do bardzo groźnych zjawisk takich, jak: rasizm, ksenofobia²⁰ czy nacjonalizm²¹ (u podstaw którego obserwujemy silną nienawiść do „INNEGO”). Tolerancja „INNOŚCI” - w moim przekonaniu - nie musi oznaczać bezwzględnej konieczności zrozumienia tej „INNOŚCI”, czy konieczności pełnej jej akceptacji. Chodzi raczej o naszą gotowość i zdolność otwarcia się na „RÓŻNICĘ”, wynikającą z uznania faktu, że jako ludzie różnimy się od siebie, (a wobec tego nie powinniśmy zamykać się na różnorodność, lecz dać jej przyzwolenie na istnienie obok nas).²² Za sprawą dialogu z „INNYMI”, „OBCYMI”, możemy czerpać bardzo wiele korzyści dla nas samych.

Według koncepcji Bergera i Douglasa, w nowych sytuacjach, takich jak komunikacja z „OBCYMI”, wzrasta znacznie świadomość naszych zachowań. Do wzrostu świadomości naszych zachowań przyczynia się pięć czynników:

1. Gdy nowym sytuacjom nie da się przyporządkować żadnego, odpowiedniego skryptu.
2. Gdy czynniki zewnętrzne nie pozwalają na kontynuację działania według skryptu.
3. Gdy zachowanie określone przez skrypt staje się uciążliwe, ponieważ kontynuowanie go wymaga znacznie większego wysiłku, niż zazwyczaj.
4. Gdy wynik jest niezgodny z oczekiwaniami.
5. Gdy następuje zderzenie wielu konkurencyjnych skryptów i zawieszenie wykonywania któregoś z nich. Ludzie bowiem działają według określonych sekwencji tylko wtedy, gdy owe sekwencje są dostępne, czyli dopóty, dopóki nie napotkają takich zdarzeń, które nie są w danym skrypcie przewidziane.²³

Według Paula Ricoeur’a, człowiek jest sobą samym o tyle, o ile jest zarazem inny od samego siebie. Autor dostrzega ścisły związek „SOBOŚCI” z „INNOŚCIĄ”, a także -

---

²⁰ Ksenofobia (od. gr ksenós - obcy, gr. phóbos - strach) - niechęć, wrogość, lęk w stosunku do obcych lub innych. Często źródłem ksenofobii jest bezkrytyczne podejście do stereotypów etnicznych. Ksenofobia może dotyczyć wszystkiego, co wiąże się z obcokrajowcami, osobami nieznanymi itd. Strona Internetowa: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Ksenofobia>, 22.10.2008.

²¹ Nacjonalizm - (z łac. natio - naród) - postawa społeczno-polityczna uznająca naród za najwyższe dobro w sferze polityki. Nacjonalizm uważa interes własnego narodu za nadrzędny wobec interesu jednostki, grup społecznych, czy społeczności regionalnych. Przyjmuje on, że najwyższym suwerenem państwa jest naród. Nacjonalizm przedkłada interesy własnego narodu nad interesami innych narodów, zarówno wewnątrz kraju (mniejszości narodowe lub etniczne) jak i na zewnątrz (narody sąsiednie). Ideologia ta uznaje państwo narodowe za najwłaściwszą formę organizacji społeczności złączonej wspólnotą pochodzenia, języka, historii i kultury. W literaturze polskiej istnieje wyraźne rozróżnienie między nacjonalizmem a patriotyzmem, który w odróżnieniu od nacjonalizmu częściej postrzegany jest pozytywnie. Za skrajną, agresywną formę nacjonalizmu uważany jest szowinizm. Strona Internetowa: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Nacjonalizm>, 22.10.2008.

²² w pojęcie różnorodność - od angielskiego diversity - wpisana jest niejednakowość, niejednorodność, różnorodność, wielorakość - c o można odczytać jako afirmację „różnicy”, która w takim pojmowaniu - staje się wzbogacającą częścią ludzkiego doświadczenia i czyni każdego człowieka wyjątkowym, niepowtarzalnym i jedynym w swoim rodzaju.

²³ William B. Gudykunst, Young Yun Kim, Komunikowanie się z obcymi : spojrzenie na komunikację międzykulturową, op. cit., s. 531-533.

bycia sobą z byciem swoim własnym innym oraz byciem pośród innych i dla innych. Człowiek, aby być „SOBĄ”, nie może być zamkniętą monadą, musi działać. Przy czym działać oznacza być „POZA SOBĄ” nie tylko w materialnym świecie poprzez własne ciało, ale również w relacji z innymi ludźmi. Poprzez innych i w innych odkrywamy bowiem samych siebie.²⁴ W takim kontekście, wykluczenie „INNOŚCI” z naszego życia oznacza zubażanie świata własnych doświadczeń, zamykamy się na szansę poznania „nowej”, „nieznanej” części siebie. Aby lepiej zrozumieć samych siebie, trzeba lepiej zrozumieć „INNYCH”, móc się z nimi porównywać, zmierzyć, skonfrontować. Grecki historyk Herodot – żyjący dwa i pół tysiąca lat temu – powiedział, że ksenofobia jest chorobą „wystraszonych, cierpiących na kompleks niższości, przerażonych myślą, że przyjdzie im przeglądać się w zwierciadle kultury INNYCH”²⁵. „INNOŚĆ” jest natomiast bogactwem, wartością, dobrem – jak powiada Emanuel Levinas – którego filozofia wyodrębnia jednostkę, indywidualizuje ją, pokazuje że oprócz mnie istnieje jeszcze ktoś „INNY”, za którego jestem odpowiedzialny.²⁶ Kultura współczesnego świata nie sprzyja jednak pielęgnowaniu dialogu z „INNYM”, zwłaszcza tym „SŁABSZYM”. Coraz bardziej powszechne staje się zjawisko supermarketyzacji zachowań²⁷, które przyczynia się do przyjmowania określonych „kulturą supermarketyzacji” postaw. Dzieje się tak, ponieważ z jednej strony człowiek żyje i utożsamia się z kulturą, w której uczestniczy, z drugiej strony – do głosu dochodzą właściwe tylko jemu cechy: jego indywidualność, niepowtarzalność, wrażliwość i szeroko rozumiana „INNOŚĆ” – odmienność. Afirmacja słabości, ułomności, niemocy nie przystaje w żaden sposób do bieżących oczekiwań, czy wzorców kulturowych, które preferują moc, siłę, zwyciężanie oraz pieczołowicie pielęgnują kulturę „przyzwolenia”, wypierając otwartość „refleksyjną”, „krytyczną”, którą wywodzę z myślenia krytycznego²⁸. Próby afirmowania słabości wiążą się z próbami wykraczania poza funkcjonujące i zarazem silnie zakorzenione paradygmaty kulturowe. Afirmacja słabości stanowi równocześnie zaprzeczenie kulturowych wzorców Wojownika i Męczennika, które bardzo mocno wrosły w naszą świadomość kulturową, a których podstawową cechą jest siła. Naczelnym zadaniem Wojownika jest walka, zdobywanie i przewyższanie pojawiających się trudności. Od Wojownika oczekuje się, że będzie

²⁴ Ricoeur P., *O sobie samym jako innym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, Wstęp oraz s. 5-35.

²⁵ Ryszard Kapuściński, *op.cit.*, s. 14.

²⁶ Ryszard Kapuściński, *op.cit.*, s. 27-28.

²⁷ Supermarketyzacja polega na tym, że ludzie w rozmaitych sytuacjach życiowych zachowują się tak, jak w supermarkecie. Oznacza to, że w supermarkecie kultury, podobnie jak w rzeczywistym supermarkecie – ludzie usiłują czerpać wyłącznie przyjemność z obcowania, a przede wszystkim nabywania atrakcyjnych towarów. Konsekwencją jest wybiórcze podejście – również do oferowanych pakietów kulturalnych (np. religii, małżeństwa) i branie z nich tylko wybranych pozycji, które nie zmagają przyjemności wyrzeczeniem, koniecznością odpowiedzialności etc. Bierzemy zatem tylko to, co daje obietnicę przyjemności i szczęścia. (zob) Tomasz Szlendak, *Supermarketyzacja: religia i obyczaje seksualne młodzieży w kulturze konsumpcyjnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2004.

²⁸ Myślenie krytyczne odnosi się do refleksyjności, „zmyślności”, wnikliwości w badaniu rzeczywistości, poddawanie jej weryfikacji. Gdy człowiek myśli samodzielnie i poddaje otaczającą rzeczywistość ciągłej eksploracji. Myślenie krytyczne w moim pojmowaniu – nie jest tym samym, co myślenie negujące, krytykujące – Przyczynia się do samodzielnego definiowania świata i kreowania go na swój własny sposób, to również nieustające poszukiwanie „nowych ścieżek”, formułowanie nowych, „żywych” znaczeń.

mocny, silny, zwycięski. Toteż Wojownik powinien zaprzeczać własnej słabości, nie dopuszczać do pojawienia się jakichkolwiek jej symptomów i gardzić wszystkimi tymi, którzy są „słabsi”, jako że „słabość” uznawana jest za „gorszą” od „siły”. Inna jest sytuacja Męczennika. Męczennik może akceptować słabość innych, ale nie powinien dopuszczać jej do siebie. Oznacza to, że powinien być dostatecznie silny i odporny, by dając wsparcie, troskę i pomoc innym – „słabszym” – sam pozostawał niezłomny, silny, nienaruszony. Taki stan rzeczy może powodować poczucie osamotnienia, ambiwalencji zarówno u dającego pomoc i wsparcie Męczennika, jak i u przyjmującego tę pomoc człowieka „słabego”. Taki schemat kulturowy nie pozostawia znaczącej przestrzeni na manifestację jakiegokolwiek wrażliwości wobec problemu „słabości”. Zarówno wrażliwości na słabość” innych ludzi, jak i na „słabość” własną. Wrażliwość taką (jak pisze Piotr Orlik) może przywrócić jedynie stadium „Maga”, gdyż w odróżnieniu od powyższych wzorców kulturowych, pozwala ono także na akceptację przejawów własnej słabości, jako wzbogacającej części doświadczenia życiowego, za sprawą którego odkrywamy wrażliwość.²⁹

Należy przy tym zaznaczyć, że „posiadacze wrażliwości” bywają często skazani na cierpienie. Wrażliwość oznacza bowiem szerokie otwarcie się człowieka przed światem (przed innymi ludźmi) i wystawienie własnej bezbronności, „słabości”, na „scenie życia”. Wrażliwość na ogół nie pozwala na bezrefleksyjne przyjmowanie panujących w otaczającym świecie reguł oraz na „niepohamowaną”, „obojętną” otwartość.³⁰

5. Pedagogiczne konteksty otwartości na „INNEGO” - jakość spotkania i dialogu z „INNYM” w przestrzeni szkoły

Współczesną szkołę w globalnym świecie należy postrzegać w sieci powiązań z innymi obszarami oraz kontekstami (społecznym, kulturowym, politycznym, lokalnym,

---

²⁹ Afirmacja słabości, Lichtug, słaby podmiot, miłość, (dyskusja nad artykułem Amelii Bis – Słabość wrażliwości, wrażliwość słabości, W: Rozdroża i ścieżki wrażliwości, PROBLEMY/DYSKUSJE. Tom I, Wydawnictwo Naukowe IF UAM, Poznań 2000, s. 110-116 - Strona Internetowa: <http://www.staff.amu.edu.pl/~insfil/problemy-dyskusje/tom1/bis/dyskusje/dyskusja.htm>

³⁰ Przez **otwartość „obojętną”, „niepohamowaną”** opisuję otwartość tak bezgraniczną, nieposkromioną i rozproszoną, że w konsekwencji staje się ona zamknięciem. Taka otwartość oznacza niepohamowane otwieranie się na wszelkie możliwe anormalne rozszyfrowania, oznacza niekiedy - /hiper- interpretację - nadinterpretację/ patrz: Eco Umberto, Trzecie zapiski na pudełku od zapalek, tłum. A. Osmólska - Mętrak, Historia i Sztuka, Poznań 1997, s.116-121.) Otwartość taką wyzwała „**kultura „przyzwolenia”**”, która charakteryzuje społeczeństwa demokratyczne, (oferuje wyższy standard ekonomiczny, gospodarczy), w których życie jest co prawda bardziej urozmaicone, atrakcyjne, uwodzące i wygodne, ale w konsekwencji staje się rozproszone, ubogacone kiczem i pozorem. Otwartość „niepohamowana”, „obojętna” nie cofa się nawet przed dotykaniem „nietykalnego”, przekracza granice Sacrum, profanuje świętości, gwałci obowiązujące zasady i normy - co wydaje się istotnie wpływać na relacje międzyludzkie we współczesnym świecie, zwłaszcza na relacje mające miejsce w schemacie silny – słaby. Taka otwartość zachęca człowieka do bezkrytycznego kopiowania i konsumowania wszystkiego, co wprawia go w stan ekscytacji, podniecenia, wywołuje przyjemne doznania i zarazem sprawia, że jest „cool” Sugeruje, by „płynąć z prądem”, dostosować się do innych, ulegać wzorcom konformistycznym, a tym samym rezygnować z własnej tożsamości. W imię konformizmu normatywnego, dobrze i bezpiecznie jest bowiem wtopić się w tło i nie wyróżniać się od niego.

geograficznym). Bez właściwego ich rozumienia dobre rozumienie współczesnej szkoły wydaje się niemożliwe. Szkoły nie da się bowiem postrzegać jako wyizolowanej od innych kontekstów życia - „samotnej wyspy”. Wszystko, co w niej się dzieje zawsze jest odzwierciedleniem tego, co się dzieje w szerszym wymiarze.

W szczególności zjawiska natury społecznej takie jak: zjawisko podziału, segregacji w zakresie płci, wieku, różnic etnicznych, różnic socjalnych, kulturowych, zjawisko wykluczenia społecznego, czy przywoływanej w niniejszej pracy niechęci do spotkania i dialogowania z „INNYM” mają swoje źródła zewnętrzne.

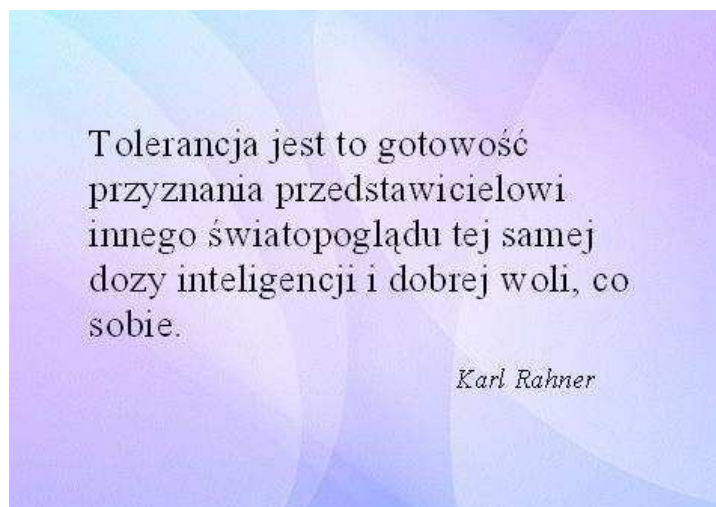
Są one silnie powiązane z codziennym życiem dzieci i młodzieży, którzy z niego najczęściej czerpią swoje wzorce i inspiracje. Otaczający szkołę i jej uczniów świat przyczynia się do tego, jak relacje interpersonalne i międzyludzkie oraz procesy w szkole są konstruowane. Szkoła nie jest bowiem „zamkniętą monadą”, lecz częścią większego socjalnego i geograficznego wymiaru. Oznacza to, że jakość życia młodych ludzi w przestrzeni szkolnej jest bardzo silnie powiązana z jakością tego, co ma miejsce poza nią, a mianowicie w rodzinie, w sąsiedztwie, a nawet w przestrzeni globalnej.

Otwartość na „INNEGO” w tak pojmowanej perspektywie jest wyzwaniem o wymiarze globalnym. Oznacza to, że za jego realizację odpowiedzialni pozostajemy wszyscy bez wyjątku. Sposób, w jaki reagujemy na odmiennność, i różnice, z którymi się stykamy w codziennym życiu, w dużej mierze zależy bowiem od nas samych. Od naszej gotowości do podejmowania trudu „oswajania” INNOŚCI i obcowania z nią, od gotowości do dokonywania zmian w nas samych, przewycięzania skostniałych, ograniczających przyzwyczajień. Konieczne wydaje się przy tym pokonanie własnych lęków i niechęci przed nieznanym, aby dojrzałe wchodzić w relację z „INNYM” człowiekiem.

*mgr Jolanta Niedźwiecka
XV LO im. Zjednoczonej Europy w Gdańsku*

LifeSkills – zbliża kultury i uczy tolerancji

Na podstawie międzynarodowego programu LIFE SKILLS- Trening Umiejętności Społecznych XV Liceum Ogólnokształcącego im. Zjednoczonej Europy.

Wyróżnialność, uznawanie czyichś poglądów, wierzeń, czyjegoś postępowania - to podstawa dla dialogu międzykulturowego. Jest to problem szczególnej wagi z powodu nasilających się ruchów migracyjnych i naturalnego dążenia do tworzenia klimatu i warunków dla współistnienia ludzi o różnych światopoglądach, mentalności, poglądach politycznych i widzeniu świata.

Tolerancja ma jednak również inny wymiar. Obejmuje ona swoim zasięgiem wszystkich nas w codziennych relacjach zawodowych, szkolnych, rodzinnych i wszelkich innych.

Jeżeli będziemy tolerancyjni w codziennym współistnieniu, ze zrozumieniem przyjmimy wszystkich, którzy wzrastali w odmiennych od naszego kręgu kulturowych i cywilizacyjnych.

W roku szkolnym 2007/08 dzięki wsparciu i pomocy p. Daniela Demko, XV Liceum Ogólnokształcące im. Zjednoczonej Europy w Gdańsku jako pierwsza szkoła licealna w Polsce, przystąpiła do projektu Treningu Umiejętności społecznych Life Skills.

Po specjalnym przeszkoleniu jako "instruktorzy projektu" rozpoczęliśmy pracę z młodzieżą w czterech grupach problemowych.

W przedsięwzięciu uczestniczyło ok. 60 uczniów i czworo nauczycieli:

1. p. Beata Piotrowska
2. p. Joanna Mieszko
3. p. Małgorzata Smorawska
4. p. Jolanta Niedźwiecka

W każdej grupie instruktorzy przeprowadzili 33 godziny zajęć o charakterze teoretycznym i praktycznym.

W czasie zajęć teoretycznych uczniowie zdobywali wiedzę na temat rozwoju osobistego, rozwiązywania problemów i rozwoju umiejętności pracowniczych. Po zakończeniu szkolenia teoretycznego młodzież przystąpiła do praktycznej realizacji 10 projektów:

1. Dzieci Uśmiechu
2. Pomóżmy im żyć
3. Wyprawa dzieci do wodnego świata
4. Budowa placu zabaw
5. Geografia przez obiektyw
6. Bajkowa noc
7. Z wodą za pan brat
8. Teraz Kreatywni My
9. „Pimp My Kindergarten – odpicuj moje przedszkole”
10. Turniej piłki nożnej

Uczestnicząc w realizacji projektu Life Skills, nasza młodzież uczyła się optymizmu, tolerancji, zrozumienia dla innych, kreatywności oraz odpowiedzialności za podejmowane decyzje i działania.

Uczniowie dostrzegali również, że obok przygotowania teoretycznego i umiejętności praktycznych, osiągnięcie sukcesu zależy w dużym stopniu od osobistego optymizmu, czerpania satysfakcji i radości z obcowania z ludźmi, a także od umiejętności działania zespołowego.

Tolerancja jest to gotowość przyznania przedstawicielowi innego światopoglądu tej samej dozy inteligencji i dobrej woli, co sobie.

Karl Rahner

Life Skills

Kontakt:

Woj. pomorskie

tel. 606 983 576

fax: 022 826 10 16

m.kowalewska@peyf.org.pl

Małgorzata Kowalewska

XV Liceum Ogólnokształcące
im. Zjednoczonej Europy
w Gdańsku
ul. Pilotów 7

Strona WWW: www.xvlo.gda.pl

Adres e-mail : sekretariat@xvlo.gda.pl

Numer telefonu: (0-58) 556-51-95

*mgr Paweł Jarczewski
Gdański Archipelag Kultury „Wyspa Skarbów”
Filia w Sobieszewie*

**Wyspa Sobieszewska jako miejsce styku wielu kultur.
Warsztaty dla młodzieży szkolnej z okazji
Europejskich Dni Dziedzictwa**

Prezentacja ta jest poświęcona warsztatom, jakie w tym roku, z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa, zorganizował Gdański Archipelag Kultury - oddział „Wyspa Skarbów”, mieszczący się na Wyspie Sobieszewskiej. „Wyspa Skarbów” GAK posiadająca bogatą ofertę zajęć, skierowanych dla mieszkańców Wyspy Sobieszewskiej i nie tylko, dzięki opiece nad placówkami muzealnymi - Izbą Pamięci Wincentego Pola i Muzeum Wyspy Sobieszewskiej - stara się włączać w różnorodne akcje mające na celu propagowanie szeroko rozumianej wielokulturowości regionu pomorskiego.

Idealną okazją do przeprowadzenia szeregu warsztatów i projektów edukacyjnych w tym kierunku stały się wspomniane Europejskie Dni Dziedzictwa koordynowane przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.

Jak co roku, „Wyspa Skarbów” GAK w dwa jesienne weekendy 13-14 i 20-21 września 2008 zorganizowała cykl warsztatów skierowanych dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i licealnych. Głównym zamierzeniem organizatorów było przede wszystkim rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu. Kontakt ze środowiskiem lokalnym, regionalnym (sam przyjazd na Wyspę Sobieszewską) miał na celu wytworzenie nie tylko więzi, ale i zrozumienia różnorodnych przynależności człowieka w mozaikę kulturową.

Warsztaty odbywały się w placówkach muzealnych - Izbie Pamięci Wincentego Pola i Muzeum Wyspy Sobieszewskiej. Poprzez bezpośrednie sąsiedztwo zgromadzonych eksponatów, uczniowie rozwijali wiedzę o historii samego regionu w powiązaniu z tradycjami własnej rodziny, a także starali się korzystać z różnych źródeł informacji, zgromadzonych w Izbie Pamięci i Muzeum Wyspy Sobieszewskiej.

W ten sposób uczniowie byli przygotowywani do pracy samokształceniowej i umiejętnego wykorzystywania dostępnych materiałów zarówno w pracy indywidualnej, jak i grupowej. Ponadto jednym z najważniejszych celów, które starano się osiągnąć poprzez warsztaty, była próba ukształtowania wśród uczniów postaw szacunku dla regionalnego dziedzictwa w dobie kultury masowej.

Poprzez kontakt z eksponatami, uczniowie starali się scharakteryzować społeczności regionalne, ich tradycje i zwyczaje. W ten sposób organizatorzy warsztatów

starali się popularyzować postawy tolerancji i poszanowania odmiennych kultur jako właściwej postawy człowieka.

„Szkoła bez zagrożeń”?

O postawie tolerancji w Europejskim Roku Dialogu Międzykulturowego

Gdańsk 2008

Gdańsk Sobieszewo

- „Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury
- Izba Pamięci Wincentego Pola
- Muzeum Wyspy Sobieszewskiej

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- Oddział Gdańskiego Archipelagu Kultury (wcześniej Miejski Dom Kultury) w Gdańsku Sobieszewie
- Początek działalności 2004 rok
- Szeroki program edukacyjny skierowany dla dzieci, młodzieży i dorosłych
- Intensywna działalność kulturalna

WYSPA SKARBÓW

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- Szeroka oferta programowa dla mieszkańców Wyspy Sobieszewskiej
- Zajęcia muzyczne, teatralne, break dance, balet, plastyka dla dzieci, biżuteria artystyczna, malarstwo i rysunek, ceramika artystyczna, taniec towarzyski, zajęcia językowe

WYSPA SKARBÓW

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury,

- Działalność kulturalna m. in. Polówka, Festiwal Instalacji Lirycznych, Międzynarodowy Konkurs na ekslibris poświęcony Wincentemu Polowi, Międzynarodowy Konkurs na ekslibris „Gdańskie Lwy”, liczne projekty artystyczne

WYSPA SKARBÓW

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- Izba Pamięci Wincentego Pola – założona w 1974 roku, od 2007 pod opieką „Wyspa Skarbów” GAK
- Muzeum Wyspy Sobieszewskiej – początek działalności IV 2008

Izba Pamięci Wincentego Pola

- Dzieła Wincentego Pola (m.in. najwcześniejsze wydania)
- Korespondencja, rękopisy
- Opracowania dotyczące Wincentego Pola

Muzeum Wyspy Sobieszewskiej

- Ekspozycje etnograficzne
- Akcesoria rybackie z XIX i XX wieku
- Inne przedmioty codziennego użytku z XIX i XX wieku

Darczyńcy

- Darczyńcy prywatni: mgr Adam Pol (prawuk poety) – najwięcej eksponatów
- Instytucje: Instytut Ossolineum, Biblioteka Narodowa, Biblioteka Raczyńskich
- Wiele innych osób i instytucji

Dzieci i młodzież:
Inicjatywy promujące działalności Wincentego Pola

- Konkursy wiedzy
- Konkursy recytatorskie
- Konkursy plastyczne
- Konkursy literackie

„Wyspa Skarbów”
Gdański Archipelag Kultury

- Aktywny udział w projektach kulturalnych m.in.:
- Spotkania z historią i przyrodą Wyspy Sobieszewskiej (Izba Pamięci Wincentego Pola i Muzeum Wyspy Sobieszewskiej)
- Europejskie Dni Dziedzictwa (2006, 2007, 2008)
- Warsztaty historyczne

„Wyspa Skarbów”
Gdański Archipelag Kultury

- 2008 Europejskie Dni Dziedzictwa „Korzenie tradycji. Od ojcowizny do ojczyzny”
- Warsztaty: *Wyspa Sobieszewska jako miejsce styku wielu kultur*
- Odbiorcy:
  - uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum,
  - mieszkańcy Wyspy Sobieszewskiej

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- **Cele projektu edukacyjnego:**
  - muzeum „nie gryzie”
  - atrakcyjne zaprezentowanie ekspozycji
  - bezpośredni kontakt z ekspozycją muzealną Izby Pamięci Wincentego Pola i Muzeum Wyspy Sobieszewskiej
  - atrakcyjny temat warsztatu – przygotowanie projektu własnego muzeum
  - umiejętność zbierania informacji z różnych źródeł
  - selekcja i analiza
  - przygotowanie do pracy indywidualnej i grupowej

„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- ukształtowanie postaw szacunku dla regionalnego dziedzictwa
- propagowanie szeroko rozumianej wielokulturowości regionu pomorskiego
- rozwijanie wiedzy o kulturze własnego regionu, miasta, okolicy
- bezpośredni kontakt ze środowiskiem regionalnym, lokalnym

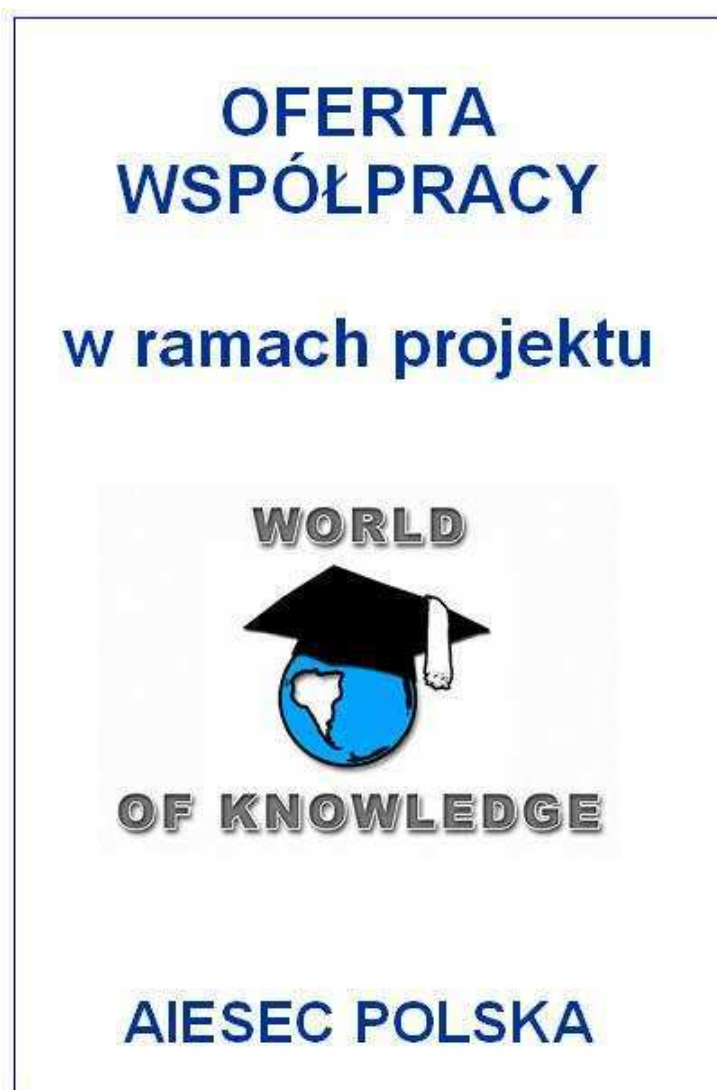
„Wyspa Skarbów” Gdański Archipelag Kultury

- **Rezultaty**
  - umiejętność opowiedzenia o przeszłości i teraźniejszości Wyspy Sobieszewskiej
  - wskazanie na specyfikę Wyspy Sobieszewskiej
  - wskazanie ciekawych obiektów (zabytki przyrody, architektury)
  - rozróżnia pojęcia ojczyzna – mała ojczyzna
  - Zna elementy bogatej kultury materialnej
  - Umiejętność poszanowania i tolerancji odmiennych kultur – właściwa postawa człowieka

Dziękuję za uwagę

mgr Maria Bogatko
AIESEC Uniwersytet Gdański

**Projekt *Word of Knowledge*
oparty na tolerancji międzykulturowej**

Zawartość

AIESEC

V Edycja Projektu World of Knowledge

Uczestnicy projektu

Korzyści z udziału w Projekcie

Partnerzy Komitetu Lokalnego

Kontakt

AIESEC

AIESEC jest międzynarodową organizacją studencką, która umożliwia młodym ludziom odkrycie własnego potencjału i rozwój wokół interesujących ich zagadnień po to, by w przyszłości mogli wywierać wpływ na otoczenie. **AIESEC** promuje pozytywny model przywództwa oparty na wrażliwości kulturowej, zdolności aktywnego uczenia się, przedsiębiorczości i odpowiedzialności społecznej. Realizacji tego służy **Program Rozwoju**, w ramach którego członkowie Organizacji mają możliwość sprawdzenia się w tworzeniu i prowadzeniu projektów oraz mogą zdobyć doświadczenie na praktyce w jednym z ponad 100 krajów świata. Nasi partnerzy, którzy reprezentują różnorodne branże i rynki, postrzegają **AIESEC** jako organizację wspierającą ich rozwój poprzez umożliwianie dostępu do utalentowanych ludzi z całego świata. Wywodzący się z **AIESEC** liderzy świata biznesu i społeczności lokalnych wykorzystali zdobyte w Organizacji doświadczenie oraz umiejętności, by stać się prawdziwymi agentami pozytywnych zmian.

AIESEC w Polsce rozpoczął swoją działalność w 1971 roku. Obecnie kraj nasz jest jednym z trzech najlepszych na świecie pod względem liczby realizowanych praktyk. Organizacja została także nagrodzona w 2004 roku nagrodą **Global UBS Award** za wysoką jakość możliwości, jakie dostarcza młodym ludziom.

Komitet Lokalny Uniwersytet Gdański od ponad 30 lat angażuje się we wszystkie rodzaje aktywności organizowane przez AIESEC, włączywszy w to Program Praktyk. Każdego roku Komitet ewoluuje i rozwija się, czego dowodem jest nagroda **Leadership Award 2006** przyznana mu przez firmę Procter & Gamble.

AIESEC w liczbach

- Ponad **100 krajów**,
- Ponad **1100 uniwersytetów** na całym świecie,
- Ponad **23 000 członków**,
- Ponad **4 000 praktyk** rocznie na całym świecie,
- **5 000 pozycji przywódczych** rocznie,
- **350 konferencji i seminariów** organizowanych każdego roku.

AIESEC w Polsce

- Ponad **1000 studentów**,
- **19 Komitetów Lokalnych** w całej Polsce,
- **40 uczelni wyższych**,
- Ponad **600 praktyk** rocznie,
- Ponad **2 000 firm i organizacji**.

Gorąco popieram działalność studentów zrzeszonych w AIESEC Polska Komitet Lokalny Uniwersytet Gdański głęboko wierzę, że ich praca i kreatywność są najlepszym przykładem potencjału intelektualnego naszego społeczeństwa.

dr hab. Andrzej Ceynowa, prof. UG

V Edycja Projektu World of Knowledge

World of Knowledge to projekt organizowany przez międzynarodową organizację studencką AIESEC. W tym roku rusza jego piąta edycja. Główną aktywnością projektu jest przeprowadzenie cyklu warsztatów przez zagranicznych praktykantów z różnych zakątków świata. Zajęcia prowadzone są w liceach oraz organizacjach pozarządowych, a tematy na nich poruszane dotyczą aspektów społecznych i kulturowych.

Celem warsztatów jest dzielenie się doświadczeniem młodych ludzi z różnych krajów, poznawanie różnic i podobieństw kultur, uświadamianie istnienia niespotykanych dotąd zwyczajów i zasad życia obowiązujących w miejscach, z których pochodzą praktykanci. Nasz projekt zjednuje ze sobą ludzi całego Globu, uczy tolerancji, poszerza granice postrzegania i zmienia obraz świata. Wszystkie zajęcia odbywają się w języku angielskim.

Celem projektu jest szerzenie idei tolerancji, poznawanie obcych kultur i obyczajów, a także uświadomienie istoty nauki języków obcych. Jedną z najważniejszych dróg do realizacji celu projektu jest umożliwienie szkołom licealnym z regionu pomorskiego przyjęcia do siebie praktykanta z zagranicy, który będzie prowadził warsztaty w II i III klasach liceum, w placówkach organizacji pozarządowych województwa pomorskiego, takich jak „Wyspa Odkryć” czy „Widnokrąg”. Ponieważ całą działalność prowadzimy nieodpłatnie, poszukujemy partnerów, którzy zechcą współpracować z AIESEC w ramach projektu World of Knowledge.

Uczestnicy projektu

Piąta edycja projektu Word of Knowledge, tak jak cztery poprzednie, skierowana jest do młodych ludzi, którzy powoli wkraczają w dorosłe życie – uczniów liceów ogólnokształcących na terenie Trójmiasta, jak również dzieci z organizacji pozarządowych.

Przygotowaniem projektu zajmuje się dynamiczna grupa młodych ludzi – **członków AIESEC Polska Komitet Lokalny Uniwersytet Gdański**. Do zadań tej grupy należy współpraca z trójmiejskimi liceami i fundacjami oraz organizacjami pozarządowymi, a także codzienne interakcje z praktykantami zaangażowanymi w projekt. **Word of Knowledge** to nowe wyzwanie i szansa dla naszych partnerów projektu, aby zaprezentować swoje zaangażowanie w rozwój młodych ludzi na wszystkich etapach ich edukacji, wykreowania wizerunku aktywnego wsparcia inicjatyw społecznych, sprzyjających integracji i pielęgnowaniu różnorodnych kultur.

Projekt umożliwia:

- dzielenie się doświadczeniem młodych ludzi z różnych zakątków świata,
- poznawanie różnic i podobieństw kultur,
- uświadomienie o istnieniu niespotykanych dotąd zwyczajów, zasad życia.

Korzyści z uczestnictwa w projekcie:

- szansa na sprawdzenie poziomu umiejętności języka w praktyce, bez zbędnych nerwów spowodowanych testami i egzaminami, a jednocześnie zachęcanie uczniów do rozszerzania swoich umiejętności lingwistycznych,
- cykl warsztatów przyczyni się do poszerzenia tematyki zajęć,
- udział w projekcie włączy szkołę do elitarnej grupy, oferującej uczniom nie tylko wypełnienie programu, ale również dbałość o różnorodność wykształcenia,
- dzięki uczestnictwu w projekcie program zajęć zostanie wzbogacony i uatrakcyjniony,
- projekt stwarza możliwość interakcji i bezpośredniego kontaktu z zagranicznymi praktykantami,
- przyczynią się Państwo do szerzenia tolerancji oraz zrozumienia międzykulturowego,
- prowadzone warsztaty przyczynią się do poznania obcych kultur i obyczajów.

Oczekiwania względem szkół:

- przygotowanie sali lekcyjnej w pełni wyposażonej (rzutnik, tablica, markery), w której odbywać się będą warsztaty,
- wyznaczenie osoby odpowiedzialnej z ramienia szkoły za kontakt z Koordynatorem Projektu,
- wytypowanie osoby (prężnego, zorganizowanego ucznia) odpowiedzialnej, za opiekę nad praktykantami w czasie pobytu w szkole,
- mile widziane byłoby zapewnienie przez szkołę posiłku dla praktykantów (kawa, herbata, obiad itp.),
- możliwość rozwieszenia plakatów projektu **World of Knowledge** oraz informacji na temat organizowanych wydarzeń,
- uczestnictwo Dyrekcji szkoły, nauczycieli oraz uczniów w Otwierającej lub Zamykającej Gali projektu.

Zbiór tematów:

- zagadnienia dotyczące kultury i tradycji krajów, z których pochodzą praktykanci,
- poruszanie tematów z zakresu edukacji rozwojowej, np. bieda na świecie, globalne ocieplenie, problemy demograficzne, zanieczyszczenie środowiska itp.

Jesteśmy również otwarci na wszelkie pomysły oraz sugestie ze strony szkoły, by móc odpowiadać na zmieniające się potrzeby, tworząc projekt spełniający oczekiwania uczestników..

Zapraszamy do udziału w następnych edycjach programu.

Partnerzy Komitetu Lokalnego

Kontakt:

Maria Bogatko

Koordynator Projektu World of Knowledge

tel: + 48 503 186 673

e-mail: maria.bogatko@gmail.com

WORLD OF KNOWLEDGE

AIESEC

International platform for young people to develop their leadership skills and to gain experience

WOK jest projektem...

- organizowanym przez młodych, ambitnych członków Międzynarodowej Organizacji Studenckiej AIESEC
- skierowanym do młodych, rozwijających się ludzi, uczniów liceów ogólnokształcących oraz organizacji pozarządowych

AIESEC

International platform for young people to develop their leadership skills and to gain experience

Cel projektu

- szerzenie idei tolerancji
- poznawanie nowych kultur i obyczajów
- uświadamianie istoty nauki języków obcych

AIESEC

International platform for young people to develop their leadership skills and to gain experience

W jaki sposób realizujemy cel?

- poprzez cykl warsztatów prowadzonych przez zagranicznych praktykantów z różnych zakątków świata
- tematyka warsztatów obejmuje zagadnienia społeczne i kulturowe

AIESEC

International Platform for Young Professionals Development and Exchange in Poland

Warsztaty umożliwiają:

- dzielenie się doświadczeniem młodych ludzi z różnych zakątków świata
- poznawanie różnic i podobieństw kultur
- uświadomienie istnienia niespotykanych dotąd zwyczajów, zasad życia w miejscach, z których pochodzą praktykanci

AIESEC

International Platform for Young Professionals Development and Exchange in Poland

Grupy docelowe

- Młodzi ludzie, powoli wkraczający w dorosłe życie- uczniowie liceów ogólnokształcących
- Dzieci z organizacji pozarządowych oraz początkowych klas szkoły podstawowej

AIESEC

International Platform for Young Professionals Development and Exchange in Poland

Dlaczego powstał projekt World of Knowledge?

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

- Z potrzeby szerzenia idei tolerancji wśród społeczeństwa
- Ze względu na niski poziom wiedzy dotyczącej obcych kultur
- Z uwagi na opieranie swoich poglądów na podstawie stereotypów oraz uprzedzeń
- W odpowiedzi na potrzebę poznania i odkrywania
- W celu wykreowania wizerunku Polski jako kraju otwartego na obce kultury

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

*„ Wy jesteście przyszłością świata!
Wy jesteście nadzieją Kościoła!
Wy jesteście moją nadzieją!”*

Jan Paweł II (do młodych)

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

Organizacja AIESEC

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

- Powstał z inicjatywy osób, które chciały zmienić świat na lepszy i mieć wpływ na otaczającą rzeczywistość
- Myśl ta przyświeca nam już 60 lat
- Jako organizacja młodych, aktywnych i ambitnych ludzi, studentów reagujemy na potrzeby społeczeństwa

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

Podstawa działalności

AIESEC

International platform for young people to develop intercultural competence

EDUKACJA

- Umożliwiamy młodym ludziom odkrywanie własnego potencjału poprzez oferowane możliwości
- Kształtujemy w ludziach wrażliwość kulturową oraz zdolność aktywnego uczenia się
- Dzięki elementom środowiska uczenia się rozwijamy postawę przedsiębiorczości oraz odpowiedzialności społecznej

AIESEC

Forum wirtualne platformy dla zarządców edukacji i przedsiębiorców

Kreowanie postaw liderekich

- Zdobyte wcześniej doświadczenia i wiedzę można wykorzystać w praktyce
- Umożliwiamy poprowadzenie własnego projektu, sprawdzenie się w roli osoby zarządzającej zespołem
- Dostarczamy potrzebnej wiedzy, rozwijamy kompetencje i umiejętności oraz kształtujemy postawy

AIESEC

Forum wirtualne platformy dla zarządców edukacji i przedsiębiorców

Wymiana

- Umożliwiamy młodym ludziom z całego świata zdobycie międzynarodowego doświadczenia poprzez prace w zagranicznych firmach i organizacjach
- Dzięki temu stwarzamy niepowtarzalną szansę uzupełnienia wiedzy zdobytej na uczelniach o praktyczne umiejętności
- Jest to szansa nauki języków obcych, wykształcenia wrażliwości międzykulturowej oraz podjęcia nowego wyzwania

AIESEC

Forum wirtualne platformy dla zarządców edukacji i przedsiębiorców

Praktykantka
V Edycji WOK

Bethany Burns

AIESEC

For better and greater for you people around the world. Together.

AIESEC

For better and greater for you people around the world. Together.

AIESEC

For better and greater for you people around the world. Together.

Tematy warsztatów dla dzieci

- Przedstawienie kraju USA
- Amerykańscy kowboje
- Tańce country
- Lekcje angielskiego

AIESEC

Partnerstwo globalne dla rozwoju młodzieży i społeczności lokalnych

AIESEC

Partnerstwo globalne dla rozwoju młodzieży i społeczności lokalnych

AIESEC

Partnerstwo globalne dla rozwoju młodzieży i społeczności lokalnych

Tematyka warsztatów w LO

- Prezentacja USA
- Tolerancja we współczesnym świecie
- Różnorodność międzykulturowa
- Współpraca międzynarodowa:
  - International business

AIESEC

Centrum w Gdańsku dla rozwoju osobistego i zawodowego

Patronat nad projektem World of Knowledge objęło
Kuratorium Oświaty

AIESEC

Centrum w Gdańsku dla rozwoju osobistego i zawodowego

Partner Strategiczny

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

Partner Merytoryczny

Centrum Wolontariatu

AIESEC

Centrum w Gdańsku dla rozwoju osobistego i zawodowego

MATERIAŁY
TOWARZYSZĄCE

mgr Mirosława Ciesielska, mgr Magdalena Schramm
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Edukacja kulturowa – szansą poznania i dialogu.
Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego (wystawa towarzysząca)

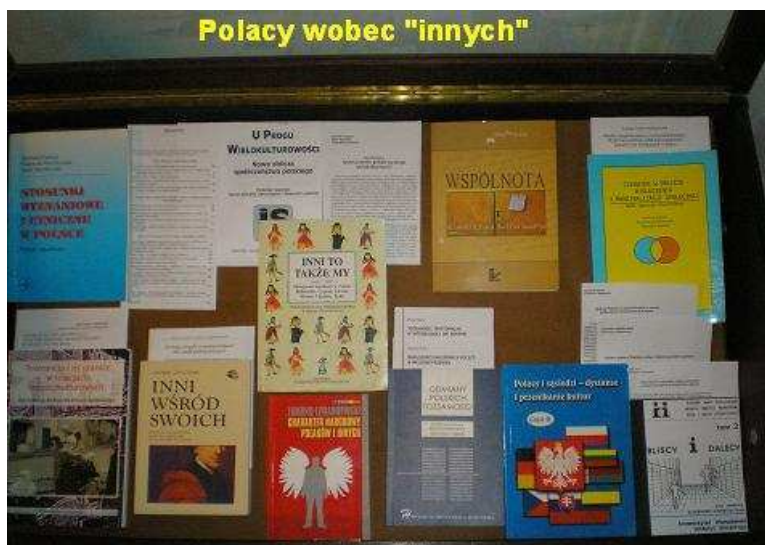
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku włączyła się w obchody **Roku Dialogu Międzykulturowego** zgłaszając program imprezy, który uzyskał akceptację i został objęty oficjalnym patronatem Narodowego Centrum Kultury, koordynatora obchodów Roku w Polsce. W ramach obchodów organizowane były różne imprezy (konferencje, szkolenia, warsztaty, debaty, wystawy, festiwale i in.). Szczególnie wyróżniano imprezy „poświęcone edukacji społeczeństwa na temat kultury i tradycji narodów tworzących wspólną społeczność oraz ukazaniu lokalnych kontekstów wielokulturowości”.

Wystawa pt. „**Edukacja kulturowa – szansą poznania i dialogu. Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego**” obejmowała publikacje książkowe, artykuły z czasopism, wydawnictwa multimedialne oraz wydruki stron internetowych. Ekspozycja miała na celu propagowanie idei edukacji międzykulturowej wśród nauczycieli (pokazując rozważania teoretyczne nt. zjawiska wielokulturowości, przykładowe projekty, propozycje metodyczne, programy działań wychowawczych itp.). Zaprezentowałyśmy główne mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Gdańska i Pomorza Gdańskiego – przypominając dawnych mieszkańców – Mennonitów i Żydów, o których obecności na tych terenach świadczą już tylko ślady kulturowe oraz – dla kontrastu - przeżywających obecnie rozkwit organizacji i projektów etnicznych - Kaszubów.

Przypomnialiśmy i nawiązaliśmy także do poprzedniego projektu Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce pt. „Wielkie Małe Narody”, realizowanego poprzez kampanię promocyjną „Jestem Polką / Jestem Polakiem”, w której na plakatach zaprezentowali się przedstawiciele 7 głównych mniejszości narodowych i etnicznych mieszkających w Polsce: Karaimi, Ormianie, Tatarzy, Żydzi, Niemcy, Romowie i Ukraińcy. Kampania miała na celu uwrażliwić polskie społeczeństwo na obecność wśród i obok nas współobywateli – członków mniejszościowych społeczności kulturowo-etnicznych, którzy czują się jednocześnie Polkami i Polakami. Na naszej wystawie prezentację plakatów kampanii wzbogaciłyśmy publikacjami nt. tych mniejszości narodowych, ze szczególnym podkreśleniem (w osobnej gablocie) ich obecności wśród mieszkańców naszego regionu. Nieocenionym źródłem były otrzymywane przez PBW od Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki zeszyty „Tożsamość kulturowa : szkice o mniejszościach narodowych na Pomorzu Gdańskim”.

Celem ekspozycji było, poza inspirowaniem nauczycieli, także rozbudzenie ciekawości uczniów, dostarczenie wiedzy o odmienności kulturowej oraz szerzenie postaw tolerancji. Wystawę można było oglądać od października do grudnia 2008 roku.

Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce

Mniejszości narodowe i etniczne na Pomorzu Gdańskim

Kaszubi - dumą z tradycji, umacnianie poczucia tożsamości

MATERIAŁY
PODSUMOWUJĄCE

mgr Zdzisława Woźniak-Lipińska
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Opracowanie ankiety ewaluacyjnej VI sesji metodycznej „Szkoła bez uprzedzeń? O postawie tolerancji w Europejskim Roku Dialogu Międzykulturowego”

W sesji metodycznej wzięli udział nauczyciele, bibliotekarze i wychowawcy z terenu województwa pomorskiego. Na podstawie badania, jakie przeprowadzono wśród podobnej grupy odbiorców w roku 2007, na kolejnej sesji zdecydowano się poruszyć temat zagrożeń w środowisku szkolnym.

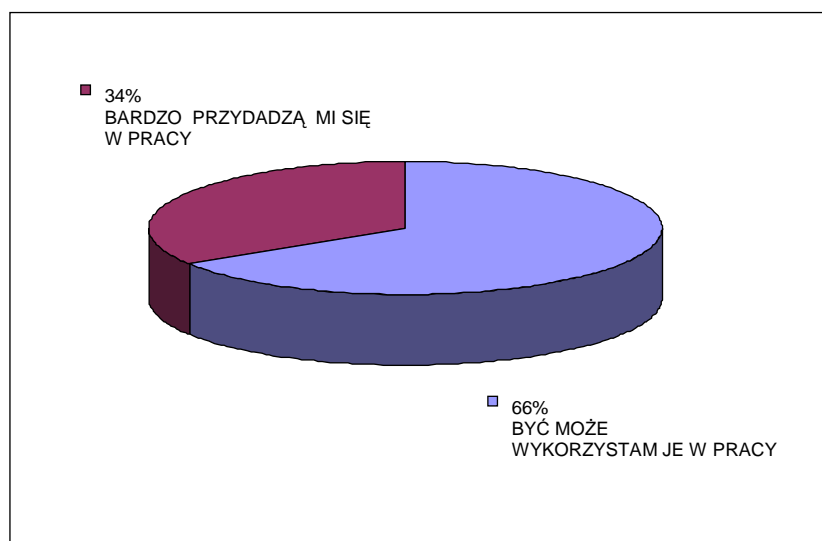
Opinia uczestników VI sesji metodycznej stanowi cenne źródło informacji i wskazówkę dla pracowników biblioteki pedagogicznej na temat oczekiwań, jakie przed PBW w Gdańsku stawiają słuchacze cyklicznych spotkań metodycznych.

Uczestnikom listopadowej sesji wręczono 80 ankiet, z czego do organizatorów wróciło 38 wypełnionych arkuszy. Stanowi to 47,5% formularzy diagnozujących.

Pytanie 1.

Zaprezentowane podczas sesji zagadnienia:

- bardzo mi się przydadzą w pracy   **13 (34%)**
- być może wykorzystam je w pracy   **25 (66%)**
- oceniam je jako nieprzydatne   **0**

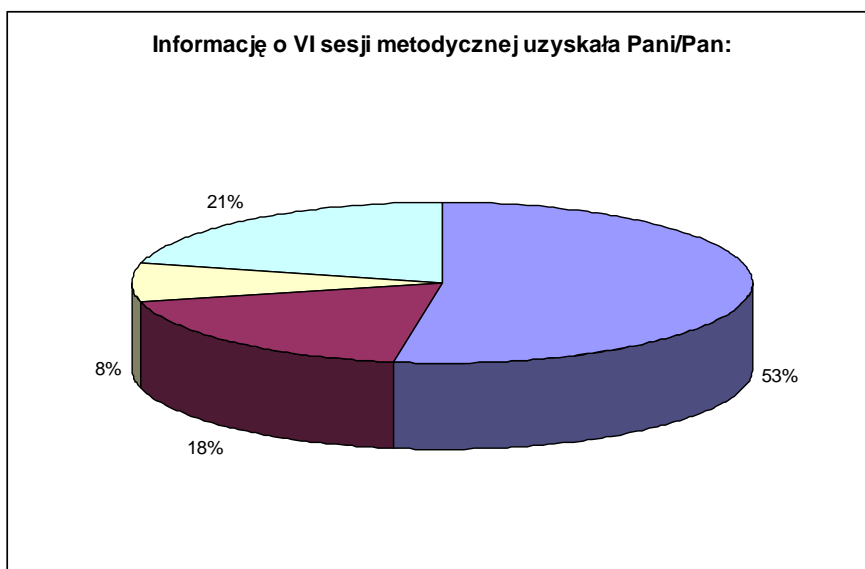

66% twierdzących odpowiedzi wskazało, że słuchacze być może wykorzystają zagadnienia zaprezentowane podczas sesji w pracy codziennej. Natomiast 34% ankietowanych wyraziło pewność, że przedstawione treści bardzo przydadzą się w ich działaniach zawodowych. Wyniki tego etapu badania są bardzo motywujące dla organizatorów sesji i sugerują, iż wychodzenie na wprost oczekiwaniom uczestników jest podstawą efektywności spotkań metodycznych.

Pytanie 2.

Informację o VI sesji metodycznej uzyskała Pani/Pan:

- drogą mailową (zaproszenia do szkół)	20 (53%)
- na stronie www.pbw.gda.pl	7 (18%)
- na stronie www.kuratorium.gda.pl	3 (8%)
- inne	8 (21%)

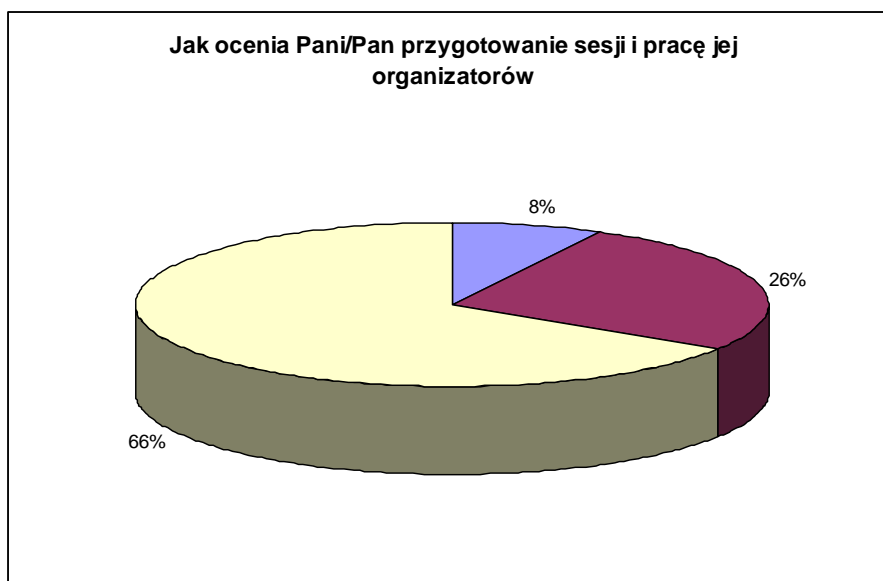

Odpowiedzi ankietowanych wskazują, że najskuteczniejszym sposobem pozyskania wiadomości o sesji metodycznej były informacje, jakie organizatorzy spotkania rozesłali drogą mailową bezpośrednio do szkół (53%). Z drugiej zaś strony cieszy fakt, że cennym źródłem informacji o możliwości spotkania metodycznego były niemal na równi dane zamieszczone na stronie internetowej PBW w Gdańsku (www.pbw.gda.pl – 18%) i inne źródła (21%), wśród których można wymienić zaproszenia: wywieszane w szkołach, na Uniwersytecie Gdańskim, przekazywane przez metodyka, bibliotekarzy szkolnych, znajomych. Wszystkie one bazowały jednak na wymienionych wcześniej informacjach, rozesłanych drogą elektroniczną przez pracowników PBW.

Pytanie 3.

Jak ocenia Pani/Pan przygotowanie sesji i pracę jej organizatorów?

Oceny:	1	-	0
	2	-	0
	3	-	3 (8%)
	4	-	10 (26%)
	5	-	25 (66%)

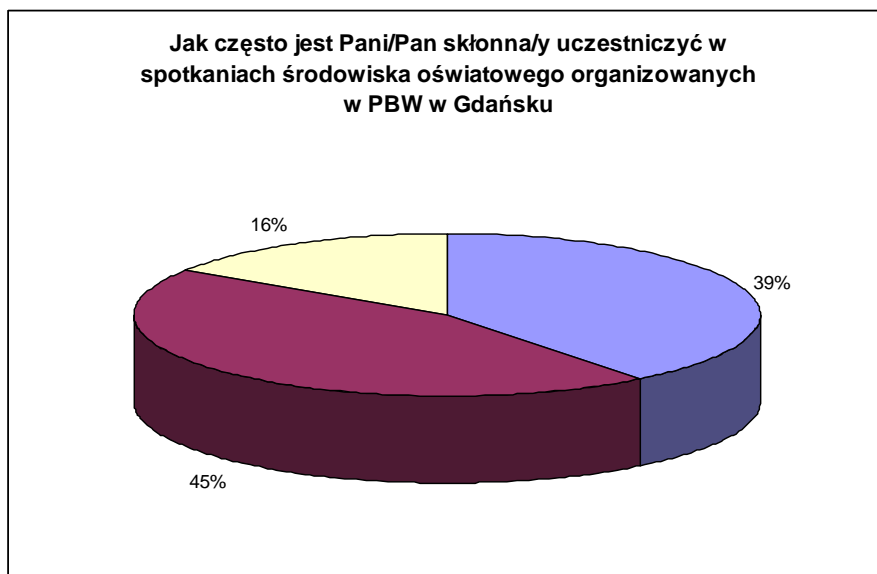

Uczestnicy sesji bardzo wysoko ocenili przygotowanie merytoryczne i techniczne listopadowego spotkania w PBW w Gdańsku. Wszyscy ankietowani wystawili organizatorom pozytywne noty, ale bardzo satysfakcjonujące są opinie, które wskazały na przygotowanie bardzo dobre (66%) lub dobre (26%). Zaledwie 8% badanych postrzegало pracę organizatorów spotkania dostatecznie dobrze.

Pytanie 4.

Jak często jest Pani/Pan skłonna/y uczestniczyć w spotkaniach środowiska oświatowego organizowanych w PBW w Gdańsku?

- raz na kwartał	15 (39%)
- raz na pół roku	17 (45%)
- raz na rok	6 (16%)
- inne	0

Informacje uzyskane od osób ankietowanych są pomocne w określeniu zapotrzebowania środowiska oświatowego na konkretny rodzaj spotkań doskonalących w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku. Dlatego odpowiedzi, iż 84% uczestników badania życzyłoby sobie częstszych spotkań w bibliotece (w tym 45% raz na pół roku, a 39% nawet raz na kwartał), jest cenną podpowiedzią dla organizatorów sesji. Wskazania osób ankietowanych sugerują, że PBW w Gdańsku może jeszcze bardziej zaangażować się w integrację i doskonalenie zawodowe środowiska oświatowego. Tym bardziej, że tylko 16% odpowiedzi świadczy o zadowoleniu ze spotkań metodycznych raz w roku.

Pytanie 5.

Proszę podać tematykę spotkań metodycznych, które interesowałyby Panią/Pana w przyszłości.

Na pytanie 5. odpowiedziały 22 osoby (tj. 58% ankietowanych), które zaproponowały 33 tematy spotkań. Można je podzielić na 4 grupy:

1. Bibliotekarstwo:

- biblioteka jako centrum multimedialne,
- biblioteki,
- jak zachęcić dzieci do czytania,
- kodeks bibliotekarzy,
- lekcje biblioteczne,
- metody pracy w bibliotece szkolnej (2x),
- nowy typ biblioteki,

- organizacja biblioteki szkolnej,
- poprawa czytelnictwa w szkole,
- praca z dziećmi nadpobudliwymi w bibliotece szkolnej,
- prawo biblioteczne,
- projekty unijne w bibliotece,
- stereotyp bibliotekarza,
- zajęcia pedagogiczne w bibliotece szkolnej.

2. Różne dziedziny wiedzy i nauczania:

- edukacja przedszkolna (2x),
- edukacja regionalna,
- edukacja turystyczna,
- edukacja wczesnoszkolna,
- filmoznawstwo,
- nauczanie języka niemieckiego,
- pedagogika,
- psychologia.

3. Problemy społeczne i wychowawcze:

- animacja społeczna,
- dialog nauczyciel – rodzic,
- eurosieroty,
- pomoc dzieciom z rodzin patologicznych,
- praca z dziećmi nadpobudliwymi,
- sposoby oddziaływania na agresję (2x),
- wielozadaniowość alterglobalistów we współczesnym świecie.

4. Metody i formy pracy oraz tematy ogólne:

- wykorzystanie mediów w nauczaniu,
- nowatorskie metody pracy animatora,
- projekty unijne i możliwość ich wykorzystania w szkołach,
- wizerunek polonisty i pedagoga XXI w.,
- prawa człowieka.

Podsumowanie

Kolejny raz działania metodyczne w PBW w Gdańsku spotkały się z dobrym przyjęciem uczestników. Dzięki skutecznej informacji na sesję dotarli przedstawiciele środowiska oświatowego, którzy - bardzo zadowoleni z dotychczasowej oferty - nadal są

zainteresowani wydarzeniami w PBW. Odbiorcy życzą sobie częstszych spotkań środowiska oświatowego w bibliotece, a propozycje tematów sugerują, że zakres zainteresowań bibliotekarzy i wychowawców jest coraz szerszy. Bibliotekarze PBW w Gdańsku postarają się w przyszłości sprostać temu interesującemu wyzwaniu.

mgr Halina Menegon-Kozel
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku

Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Gdańsku

Kończący się rok 2008 został ogłoszony przez Komisję Europejską Rokiem Dialogu Międzykulturowego. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gdańsku, włączając się w obchody, przygotowała pod patronatem Narodowego Centrum Kultury projekt pt. **„Edukacja wielokulturowa – szansą poznania i dialogu: Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego”**. W ramach projektu prezentowana była wystawa propagująca ideę edukacji międzykulturowej wśród nauczycieli, rozbudzająca ciekawość uczniów, dostarczająca wiedzę o odmienności kulturowej oraz szerząca postawy tolerancji. Częścią projektu była VI sesja metodyczna pt. **„Szkoła bez uprzedzeń? O postawie tolerancji w Europejskim Roku Dialogu Międzykulturowego**, adresowana głównie do nauczycieli trójmiejskich szkół.

Rozszerzenie Unii Europejskiej oraz proces globalizacji wpłynęły na to, że Europa staje się coraz bardziej zróżnicowana kulturowo. Zjawisko przemieszczania się ludzi ponad geograficznymi, narodowymi czy etnicznymi podziałami staje się codziennością. Życie w świecie „bez granic” zmusza nas do zmian w procesach kształcenia. Edukacja, która zdominowana była przez dostarczanie wiedzy, powinna obecnie uwzględniać nauczanie i wychowanie prowadzące do poznawania, rozumienia, tolerancji, szacunku, współdziałania i współistnienia.

Czy jesteśmy tolerancyjni w wielokulturowym świecie? Czy akceptacji odmienności kulturowych w polskiej szkole i w życiu musimy się uczyć? Czy z „innością” w najbliższym otoczeniu oswajamy się z oporem, czy też jesteśmy z nią „za pan brat”? – na te i wiele innych ważnych pytań dotyczących naszych poglądów, zachowań i reakcji, ale też stereotypów związanych z różnorodnością kulturową, religijną, obyczajową odpowiedzi zaproszeni do biblioteki goście.

Spotkanie, na które przybyło liczne grono nauczycieli, uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów rozpoczęła pani **Małgorzata Kłos**, dyrektor *PBW w Gdańsku*. Przedstawiła współorganizatorów sesji – przedstawiciele Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej – Wydziału Zamiejscowego w Sopocie, powitała przybyłych gości i w skrócie wyjaśniła ideę i cel Roku Dialogu. Codziennie doświadczamy „inności” w różnych postaciach. Próba wzajemnego zrozumienia, akceptacji i otwartości, komunikacja międzykulturowa, szanowanie dzielących ludzi różnic, to ważne cele nie tylko Roku Dialogu, ale dnia codziennego.

Uczeń „INNY” w polskiej szkole to tytuł wykładu dr **Krystyny Kmieciak-Baran** z *Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Gdańskiego*. Słusznie zauważyła ona, że świadomość tolerancji międzykulturowej „rodzi się” w tolerancyjności wobec drugiego człowieka. Polska szkoła to prawdziwy poligon, gdzie spotykają się uczniowie o różnym pochodzeniu społecznym, stanie majątkowym, wyglądzie, zachowaniu, sposobie ubierania się. Powodów do negatywnych reakcji na „inność” może być jeszcze więcej. Odstawanie od przyjętych w danym środowisku norm jest powodem do przemocy i agresji, wobec których nie radzą sobie nie tylko uczniowie, ale także dorośli. Rola „kozła ofiarnego” funkcjonuje w każdej szkole. Wystarczy sobie przypomnieć własne lata szkolne i nie można poprzestać tylko na świadomości, że obok nas dzieją się rzeczy złe. Trudno nam będzie przekonać młodzież do akceptacji odmienności kulturowych, jeśli zabraknie wrażliwości i tolerancji w najbliższym otoczeniu.

O potrzebie i wręcz konieczności tolerancji mówiła również dr **Wioletta Radziwiłłowicz** z *Instytutu Psychologii UG* w wykładzie pt. **Różnice kulturowe, tolerancja i wykluczenie w społeczności szkolnej**. Przedstawione przykłady braku tolerancji – to lista nie mająca końca. Na podstawie znanej baśni Andersena „*Brzydkie Kaczętko*” prelegentka przedstawiła uczestnikom bardzo prosty i skuteczny schemat, ukazujący mechanizm „inności”, odrzucenia, wyobcowania i cierpienia. Strach przed tym, czego nie znamy, konieczność zmian których nie lubimy, brak wiary w siebie – to codzienność, będąca często pretekstem do negatywnych zachowań. Na szczęście zakończenie wykładu było optymistyczne: „w inności jest indywidualność i wartość; ona dopełnia, nie zagraża”. Trzeba to tylko zrozumieć.

To jak reagujemy na odmienności w naszym otoczeniu zależy w dużej mierze od nas samych, od otwartości, umiejętności prowadzenia dialogu z „innymi”, gotowości do podjęcia trudu poznania i zrozumienia. Dr **Longina Strumska-Cylwik** z *Instytutu Pedagogiki UG* w wykładzie **Pedagogiczne konteksty otwartości na INNEGO** przedstawiła między innymi różnorodne postrzeganie „inności”, podstawowe możliwości obcowania z „INNymi”, konsekwencje odrzucenia dialogu. Pytanie o kondycję tożsamości współczesnego człowieka pani doktor pozostawiła bez odpowiedzi. W dzisiejszym, tak bardzo zróżnicowanym świecie trudno określić jednoznacznie własną tożsamość. Większość ludzi stara się dostosować w zależności od okoliczności i potrzeb.

Część pierwsza, teoretyczna, ukazała, jak złożony jest problem tolerancji i jak wiele jest do zrobienia. Już dziś wielokulturowa Europa, to miejsce dla młodych, aktywnych ludzi, pozbawionych uprzedzeń, otwartych na to, co odmienne, znających swoją wartość i szanujących godność innych ludzi.

W przerwie sesji zaprezentowano film **Niebo nad Europą**, opowiadający o programie Unii Europejskiej **Młodzież w działaniu**, którego nadrzędnymi celami są przezwyciężanie barier, uprzedzeń i stereotypów wśród młodych ludzi oraz nawiązywanie kontaktów międzynarodowych.

Część druga była okazją do prezentacji działań praktycznych związanych wielokulturowością naszego regionu i rozwijaniem postaw tolerancji. Polska edycja programu **LifeSkills – Trening Umiejętności Społecznych**, realizowana przez Polską Fundację Dzieci i Młodzieży to część międzynarodowego programu, w którym uczestniczyli uczniowie *XV Liceum Ogólnokształcącego im. Zjednoczonej Europy w Gdańsku*. Pani **Jolanta Niedźwiecka**, nauczyciel bibliotekarz, towarzyszyła młodzieży w tworzeniu i realizacji własnych projektów jako „anioł stróż”. Uczennice ciekawie i z pasją opowiadały o doświadczeniach w zdobywaniu i rozwijaniu umiejętności życiowych, dzięki którym pomagają innym żyć lepiej i ciekawiej: komunikacji, rozwiązywaniu konfliktów, aktywności społecznej, empatii, szacunku i odpowiedzialności. Prezentacja programu pt. **Life Skills – zbliża kultury i uczy tolerancji** została nagrodzona gromkimi brawami.

Narodowe Centrum Kultury, jako organizator działań związanych z Rokiem Dialogu w Polsce, zwrócił uwagę na wielokulturowość Europy ze szczególnym uwzględnieniem tradycji i historii Polski. Wystąpienie pt. **Wyspa Sobieszewska jako miejsce styku wielu kultur. Warsztaty dla młodzieży szkolnej z okazji Europejskich Dni Dziedzictwa** poświęcone było działaniom, w których udział wzięli uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych. Pan **Paweł Jarczewski** z *Gdańskiego Archipelagu Kultury „Wyspa Skarbów”*, przedstawił cele, jakie zostały zrealizowane w czasie warsztatów: kształtowanie postaw szacunku dla regionalnego dziedzictwa, propagowanie wielokulturowości regionu pomorskiego, rozwijanie umiejętności poszanowania i tolerancji odmiennych kultur.

Projekt World of Knowledge oparty na tolerancji międzykulturowej to tytuł wystąpienia pani **Marii Bogatko**, przewodniczącej *Komitetu Organizacyjnego AIESEC na Uniwersytecie Gdańskim*. Czwarta edycja programu skierowana jest do uczniów szkół ogólnokształcących na terenie Trójmiasta. Celem projektu jest zaszczepienie w młodych ludziach idei tolerancji, przekonanie ich o istocie nauki języków obcych i poznawania różnorodnych kultur. Uczestniczką sesji była praktykantka ze Stanów Zjednoczonych Bethany Burns, która opowiedziała o swoim udziale w realizacji projektu.

Na projekt **Edukacja wielokulturowa – szansą poznania i dialogu: Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego**, realizowany przez PBW w Gdańsku, oprócz sesji złożyła się wystawa propagująca ideę edukacji międzykulturowej wśród nauczycieli, prezentująca mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Gdańska i Pomorza Gdańskiego. Pani **Magdalena Schramm** (współautorka projektu, wspólnie z panią **Mirosławą Ciesielską**) przedstawiła cel projektu: pomoc i inspirowanie nauczycieli do kształtowania postaw tolerancji i wiedzy o mniejszościach narodowych i etnicznych wśród uczniów.

Dzięki zaangażowaniu organizatorów i wieloletnim staraniom: **Haliny Menegon-Kozel, Zdzisławy Woźniak-Lipińskiej i Beaty Symbor** – nauczycieli bibliotekarzy PBW - sesja metodyczna wpisała się na trwale w kalendarz wydarzeń oświatowych w regionie. To prawdziwa przyjemność tworzyć, już po raz szósty, okazję do wymiany bogatej wiedzy i ciekawych doświadczeń między środowiskiem naukowym a szkolnym. Kolejne spotkanie, na które już dziś zaprasza biblioteka, za rok. Do zobaczenia!